

Včelařství

11/2020

Nová legislativa ve včelařství, sršeň asijská se blíží

Vyhodnocení soutěže Český med 2020

Ošetřování včelstev aerosolovým vyvíječem

Specifické včelaření v Belgii

Obsah – listopad 2020

362 Kalendárium – listopad

364 Aktuálně

Invazní nepůvodní druhy
– nová legislativa a včelařství
Sršeň asijská dorazí i do Česka

368 Soutěž

Český med 2020
*Přestože medu je méně, kvalita
je vynikající*

372 Včelařská praxe

Vyvíječ VAT 1a ve včelařství
*Jak postupovat při ošetření
aerosolem*

373 Jak to dělám já

Výtah na sundávání rojů
*Představujeme jeden z mnoha
včelařských zlepšováků*

374 Aktuálně, Recenze

Lesníci a včelaři budou spolupracovat
Včelaření pro děti

375 Zadáno pro předsedkyni

*Na vaše dotazy odpovídá Mgr. Jarmila
Machová*

376 Včelařská praxe

Ošetřování včelstev v systému Dadant
*Výhody systému Dadant popisuje
František Kamler*

378 Objektivem Zdeňka Dukáta

380 Co říká věda

Genetické tajemství kapských včel
*Proč dělnice kapských včel plodí opět
dělnice?*

382 Včelí produkty

Perga – včelí zlato
*Všestranné účinky pergy popisuje
Monika Jindrová*

384 Včelaři na cestách

Včelaření v Belgii
*Belgické hobby včelaření bez svazu
a bez dotací*

386 Jubileum

Jaroslav Malěř se o své včely
vzorně stará a dvakrát ročně jim zvoní
*Celoživotní záliba devadesátiletého
jubilanta*

388 Na návštěvě

Jiří Smolík nadchl zákazníky
panenským medem
*Jak prodat med bez prezentace
na internetu?*

390 Zadáno nejen pro včelařky

Listopadové hrátky

392 Napsali jste nám

Vybíráme z vašich dopisů

394 Jubilea

396 Napsali jste nám

Vybíráme z vašich dopisů

3. a 4. obálka

Obyvatelé včelařského arboreta
se představují
Záplevák

Včelařství, listopad 2020
Foto na titulní straně:
Zdeněk Kulhánek
Kočovné stanoviště přítele
Josefa Volejníka

Včelařství – odborný a spolkový měsíčník

Ročník 73 (155)

Pro své členy vydává Český svaz včelařů, z.s.,
se sídlem v Praze

IČO: 00443239, DIČ: CZ00443239

Místo vydání: Praha

Odpovědný redaktor: RNDr. Petr Kolář
tel.: 224 932 351, redakce@vcelarstvi.cz

Inzerce, jubilea a úmrtí: Alice Ošmyková
tel.: 224 934 478, inzerce@vcelarstvi.cz

Expeditice a reklamace nedoručení časopisu:
Jaroslava Nechybová
tel.: 224 934 082, nechybova@vcelarstvi.cz

Redakce, inzerce a expeditice:
115 24 Praha 1, Křemencova 8
e-mail: redakce@vcelarstvi.cz; inzerce@vcelarstvi.cz
internetové stránky: www.vcelarstvi.cz

Neobjednané rukopisy, kresby a fotografie se
nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo veškeré
příspěvky podle potřeby stylisticky a rozsahově
upravovat.

Uzávěrka redakčního materiálu je
k poslednímu dni měsíce, jenž aktuálnímu
číslu o dva měsíce předchází
(např. červené číslo – konec dubna).

Redakční rada:

Ing. Zdeněk Kulhánek (předseda), MVDr. Miloslav
Peroutka, CSc. (místopředseda), Vlastimil Dlab,
Ing. Oldřich Doležal, Ing. Oldřich Veverka, Ing. Pavel
Cimala, Mgr. Zuzana Samleková

Korektury: Michael Mlynář

Sazba: prographichouse s.r.o., Sazečská 8, Praha 10
Tisk: zajišťuje ASAGRAPH s.r.o.

Distribuce: Česká pošta, s.p., Politických vězňů 4,
Praha 1

Toto číslo bylo odevzdáno do tisku 19. 10. 2020
a vyšlo dne 22. 10. 2020.

MK ČR E 126/ISSN 0042-2924

**Jakékoliv užití a šíření částí nebo celku obsahu
časopisu je bez písemného svolení vydavatele
zakázáno.**

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Včelařství vychází za přispění
Ministerstva zemědělství

Druhá vlna je tu

Když jsem v červenovém čísle Včelařství polemizovala o tom, zda druhá vlna bude, nebo nebude, netušila jsem, jakou pravdu budou mít odborníci, kteří ji předpovídali.

V červnu došlo k uvolnění většiny opatření a náš spolkový život se zase rozběhl. Zase jsem začala jezdit za našimi členy na okresní konference, na včelařské akce základních a okresních organizací. Dlouho nám ta euforie nevydržela a podle toho, jak rostou počty nakažených, hospitalizovaných a zemřelých, stále častěji slyšíme dosud neznámé slovo lockdown. V překladu to znamená uzamčení, uzavření, plošná karanténa. V praxi se jedná o zákaz nebo omezení volného pohybu osob mimo bydliště, zastavení ekonomického a společenského života. V současné době máme na toto opatření docela slušně našlápnuto.

Ty okresní organizace, které nestihly zorganizovat a uskutečnit konference do půlky září, už to zřejmě do konce roku nestihnou. Mají šanci postupovat podle zákona č. 191/2020 Sb., který umožňuje právníkům osobám uspořádat své schůze bez fyzické přítomnosti účastníků, tzv. per rollam, i když to stanovy neumožňují (blíže viz má rubrika Zadáno pro předsedkyni).

Letní rozvolňování nás ukolébalo. Mysleli jsme si, že covid sám zmizí, že ho má někdo jiný, neznámý, někde daleko a že se nás to netýká. Denní přírůstky jsou v současné době přes 11 tisíc nemocných, počet úmrtí s covidem překročil už dávno tisícovku, nás přesvědčují, že nebezpečí je blízko, že je mezi námi a že boj s šířením nákazy zatím prohráváme. Přesto je mnoho lidí, kteří nemoc bagatelizují a nařízená opatření sabotují.

Málokdo se přiznává, že má covid. Z médií se dozvídáme, že sportovec, herec či politik má zlomenou nohu, že musí na operaci se žlučníkem, že má naražený bok nebo jinou

bolestivou banalitu, ale že prodělal covid, to se schová za karanténu, nebo to vůbec zůstane utajeno. Nedivím se. Nikdo nechce být označován za toho, kdo to v zaměstnání roznesl a kdo je odpovědný za onemocnění dalších lidí. Těch, kteří to přiznají a popíší průběh, mnoho není.

Od letošního června jsem se zúčastnila více než dvaceti akcí našich organizací v Čechách i na Moravě. Že bych se mohla nakazit, jsem si nepřipouštěla. A pak se to stalo. Ani nevím, odkud jsem si nemoc přivezla. A tak jsem již měsíc doma. Test – covid pozitivní, nekončící únava, slabost, bolesti kloubů, kašel, zvracení. Takže lehčí průběh bez dušnosti a horečky. Ale nikomu bych to nepřála. Není to chřipka a celému organismu dá pořádně zabrat. Funguji na telefonu, na e-mailu, třikrát týdně mi nosí ze sekretariátu k podpisu dokumenty. Ulevilo se mi, ale kašel a celkovou slabost mám stále.

Vážení přátelé, se svým příběhem jsem se vám svěřila proto, abyste nebrali nařízená opatření na lehkou váhu. Vaši blízcí a naše včelky vás potřebují. Prožíváme složitou dobu, kterou ovládl covid. Ale jedna dobrá zpráva mezi těmi jobovkami tu je: zřejmě vlivem mimořádných opatření se neočekávají chřipkové epidemie. Věříme odborníkům, epidemiologům a virologům, a i když se říká, že historie se opakuje, poučme se z ní. Chovejme se odpovědně a ohleduplně. Tak, jako my dnes posuzujeme průběh španělské chřipky v letech 1918–1920, jak se s ní vypořádaly jednotlivé státy, tak za sto let budou naši potomci hodnotit, jak jsme se k epidemii covidu postavili my.

Přeji příjemné čtení listopadového čísla Včelařství a věřím, že alespoň na chvíli zapomenete na tu divnou dobu strachu a nejistoty, kterou právě prožíváme.

Mgr. Jarmila Machová

Kalendárium listopad

V listopadu už bývají i první nadílky sněhu

Předposlední měsíc roku je charakteristický krátkými a převážně chladnými dny, častými nočními mrazíky i občasnou sněhovou nadílkou. Relativně teplých dnů je již poskrovnu. Podle včelařského rozdělení roku končí podzim a začíná zima. Včelstva zimují převážnou část měsíce v teple svého obydlí. Zde jsou stažena do zimního chomáče a ten rozvolňují pouze ve dnech, kdy se venkovní teplota přehoupne nad 10 °C. Včelař může tyto dny využít k další fumigaci, aby včelstva ozdravil od parazitujících roztočů varroázy.

Život v úlu

Pokud byl díky normálnímu, tedy spíše chladnějšímu podzimu v přírodě ukončen vegetační cyklus, bude v tomto měsíci většina včelstev bez plodu. Ale neplatí to vždy. Zdá se, že jsme svědky celkového oteplování naší modré planety, takže co bylo běžné v minulosti, v posledních letech tak úplně neplatí. Zkušenost z loňského teplého podzimu to potvrzuje. Ještě koncem října byly i na naší jinak drsné Vysočině teploty okolo dvaceti stupňů a v celém kraji bylo vidět žluté i fialově kvetoucí pole. Přímou u jednoho mého stanoviště nechal zemědělec kvést v září a po celý říjen lán svazenky. Díky teplému podzimu a pozdní snůšce byl plod v některých včelstvech i v listopadu a marná byla snaha úspěšně fumigovat. Teprve v prosinci bylo možné účinně ošetřit včelstva aerosolem.

Čím dříve budou včelstva na podzim bez plodu, tím dříve mohou nastolit úsporný režim spotřeby zásob. Výživa plodu a jeho zahřívání jsou totiž velmi náročné na vytvoření optimální teploty v plodovém hnízdě. To s sebou přináší i vyšší spotřebu proteinových a hlavně glycidových zásob. Med

v úlu je jediným zdrojem tepelné energie i hlavní podmínkou dostatečné výživy včel. V bezplodovém období zimy je jeho spotřeba okolo dvou kilogramů měsíčně. Může být ještě nižší, pokud jsou včely silné a zdravé, správně zásobené, v dobrém úlu a u dobrého včelaře, který jim zajistí nerušené zimování.

Když jsem začínal včelařit, koupil jsem včelstva v dobře zateplených úlech. Strůpek však tvořila pouze prkénka s tenkou textilní utepilkou. Podával jsem tolik cukru, aby v součtu s ponechaným medem měla včelstva cca 20 kg zásob. Při jarní prohlídce bylo medu v plástech zpravidla „tak akorát“ – ani málo, ani moc. Postupně jsem zateplené úly nahradil celodřevěnými s jednoduchou stěnou tloušťky 3 cm, ale se silně zatepleným víkem. I když podávám na zimu méně cukru než tehdy, vždy zůstává pro jarní rozvoj na plástech bohaté zásob. Někdy dokonce tolik, že těm „bohatším“ mohu odebrat zásobní plást pro pozdější tvorbu oddělků. Uvádím to jako důkaz toho, že není tolik důležité, jaká je stěna úlu, ale je podstatné, aby nám stoupající teplo ze včelstva neunikalo tenkým

„stropem“. Podmínkou pro vytvoření tepelné pohody jsou silná včelstva, protože jenom ta dokážou optimálně hospodařit s teplem.

V souvislosti s utepením strůpku se často diskutuje, jaký je k tomu nevhodnější materiál. Cílem je, aby včelstvo zimovalo v teple a v prostředí úlu nebyla přílišná vlhkost. Všeobecně jsou proto doporučovány prodyšné přírodní materiály, které dobře udržují teplo a současně jsou prostupné pro odvedení vodních par. Jednoznačně bych to doporučoval všem, kdo mají celoplastové a zateplené úly s polystyrenovou nebo jinou umělohmotnou vrstvou. Těmito stěnami totiž vodní pára nepronikne, a proto musí být odváděna prodyšným strůpkem.

Přesto je nemálo těch, kteří mají na celodřevěných úlech celoročně fólii a silné, zpravidla polystyrenové zateplení strůpku a také zimují svá včelstva v teple a relativně v suchu. O odvod vodních par se postarají porézní dřevěná stěna úlu a otevřené očko v horním nástavku.

Zásadní podmínkou pro výměnu vydýchaného vzduchu a přebytečné vlhkosti je dostatečný přívod toho čerstvého. Tomu by měla odpovídat i velikost česna – v zimním období by mělo mít šířku minimálně tři čtvrtiny délky dna. U mnoha našich včelařských přátel však zřejmě přetrvává přesvědčení, že jejich včelám by mohla být zima, kdyby svá česna nestáhli na několik málo centimetrů. Běžně tradovaný je i průchod „na dva prsty“ Důsledkem těchto

„česínek“ ovšem bývá slábnutí včelstev, vznik plísni a časté jarní problémy se zväpenatím plodu.

Hlavní činnosti včelaře

Okolo první dekády dochází v listopadu pravidelně ke krátkodobému oteplení, kdy odpolední teploty stoupnou nad 10 °C. V jednom z takových dnů bychom měli provést další fumigaci proti varroáze. Ta je zpravidla velmi účinná, protože v listopadu jsou včelstva většinou bez plodu. Vysoký spad roztočů může být ještě tam, kde jsme první zásah provedli v době, kdy byla část roztočů chráněna pod zavíčkovaným plodem.

Listopadové počasí již zpravidla nebude příznivé pro práci venku, ale v teple truhlářské dílny bývá velmi útulno. Je čas popravit poškozené úlové díly a začít pro jarní sezonu vyrábět nové. Pokud již nepotřebujeme rozšiřovat svůj provoz o nové úly, určitě bude potřebné vyrobit dostatek přířezů na nové rámečky. I jejich nadrátkování je náročné na čas a ponechávat tyto práce na jaro může být potom velmi stresující – většinou se v tu dobu již nahromadí jiné práce a nevíme, co dřív. „Větší“ včelaři to zažívají běžně, ale připraven má

být i ten, kdo vlastní pouze několik včelstev.

Na jarní sezonu je třeba mít dostatek vosku pro výměnu za mezistěny. Vzhledem k problémům s nastavováním včelího vosku parafinem je celkem rozumné nechat si vyrobit u poctivého výrobce mezistěny z vlastního vosku (nejlépe z toho po odvíčkování), případně investovat do vlastního lisu a v zimním čase si je vyrobit. Osobně jsem tento krok učinil před několika lety a výsledkem je neporovnatelně rychlejší stavba na vlastních mezistěnách oproti dřívější váhavé až vyhybavé stavbě na těch z výměny.

Dlouhé podzimní a zimní večery je také dobré využít ke vzdělání. Jsou včelaři, kteří čtou a studují svůj obor, což je potom většinou znát na vzorném vedeném provozu i na výnosech medu a ostatních včelích produktů. Ve včelařských prodejnách je úžasný výběr kvalitních knih a brožur o včelaření, máme pěkný časopis a existují i názorná videa. Pozorují, že v našich řadách už je jen nepatrná část těch, kteří za celý čas „nepřečtou ani řádku“, zřejmě z přesvědčení, že už vše znají.

O tom, že si včelaři, a zvláště ti začínající, uvědomují důležitost vzdělávání, svědčí trvale plně obsazené kurzy A–Z na na-

šem učilišti v Nasavrkách, stále naplněné tři ročníky oboru včelař i vysoká účast posluchačů na přednáškách.

S podzimem přichází i velká vlna zájmu o med přímo od včelaře. Po letošní velmi chudé sezoně bude mít mnoho včelařů v listopadu med vyprodán, ale ti s větším počtem včelstev a s vysokými výnosy z prvního medobraní mohou nyní zákazníkům ukázat, že květové medy, ať ve formě tekuté, nebo pastované, jsou stejně hodnotné jako u českých zákazníků nejvíce žádané medy medovicové. Celkový nedostatek medu nám může paradoxně pomoci k tomu, že si ho budou naši odběratelé více považovat. I ti, kteří prodávali dosud takzvané „pod cenou“, se nyní vůbec nemusí obávat cenu zvýšit a promítnout do ní i svoje úsilí, um a péči o včely a jejich kvalitní produkt. Vždy platilo, že cena kilogramu másla se rovná kilové sklenici medu. Nyní je to u másla v rozpětí 160 až 220 korun a vy jistě znáte ve svém okolí včelaře, kteří svůj med prodávají hluboko pod touto cenou. Vyšší ceně ovšem samozřejmě musí odpovídat kvalitní obsah v pěkném, nejlépe v novém obalu s novým víčkem a efektní etiketou.

Jiří Sláma

Med pro zdraví a medovina na pohodu i zahřátí jsou nyní velmi žádané

Invazní nepůvodní druhy nová legislativa a včelařství

Sršeň asijská

Foto: CABI (Centre for Agriculture and Bioscience International)

V posledních letech byla na stránkách časopisu *Včelařství* opakovaně věnována pozornost invazním nepůvodním druhům, ať již to bylo v souvislosti s šířením sršně asijské (*Včelařství* 1/2010 a 1/2018), nebo ve vazbě na legislativní změny, které se této oblasti týkají. V rámci EU platí od počátku roku 2015 nová právní úprava – nařízení EP a Rady č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů. V návaznosti na ni letos schválila vláda návrh změn v rámci našich zákonů a ten nyní projednává Poslanecká sněmovna. V následujícím textu proto shrnujeme, co tyto změny obnášejí mj. ve vztahu ke včelařství i zmíněné sršni asijské.

Nařízení EU o invazních nepůvodních druzích

Od 1. ledna 2015 je v platnosti výše uvedené nařízení č. 1143/2014. Jde o první ucelený dokument zaměřený na invazní druhy a jejich dopady na biodiverzitu v rámci celé EU. Dosavadní předpisy byly zaměřené spíše na hospodářské dopady (např. rostlinolékařské předpisy, v rámci nichž jsou některé invazní druhy způsobující škody v zemědělství klasifikovány jako „škodlivé organismy“) a nebo řešily jen velmi omezený okruh problémů (omezení dovozu některých invazních druhů do EU v rámci pravidel mezinárodního obchodu s ohroženými živočichy).

Nařízení č. 1143/2014 stanovuje kritéria tvorby seznamu invazních nepů-

vodních druhů s významným dopadem na přírodu v EU, tzv. unijního seznamu. Na unijní seznam mohou být zařazeny pouze organismy svou domovinou vázané mimo území EU, které jsou minimálně v části členských států schopny vytvořit životaschopné populace a způsobit závažné dopady na biologickou rozmanitost nebo i lidské zdraví. Současně by zařazení na unijní seznam mělo být efektivní z hlediska prevence jejich výskytu či zmírnění dopadů jejich působení. Unijní seznam je stanovován a aktualizován prováděcími předpisy Evropské komise, přičemž nezbytným podkladem pro projednání návrhu na zařazení druhu na seznam je zpracování odborných podkladů – posouzení rizik. Aktuálně seznam zahrnuje

36 druhů rostlin a 30 druhů živočichů. Podrobné informace o jednotlivých organismech si lze přečíst na informačních kartách na stránkách AOPK ČR o invazních druzích (<http://invaznidruhy.nature.cz> – záložka Unijní seznam/druhy).

V případě druhů zařazených na unijní seznam zavádí nařízení č. 1143/2014 omezení a zákazy nakládání s těmito druhy. Konkrétně nelze tyto druhy do Unie dovážet a dále přepravovat, chovat či pěstovat, obchodovat s nimi a samozřejmě je vypouštět či vysazovat do přírody, slovy nařízení „uvolňovat je do životního prostředí“. Jedince chované v zájmových chovech ještě před zařazením na unijní seznam je možné si ponechat, pokud budou zajištěna opatření proti úniku a dalšímu rozmnožování. Kromě toho nařízení uvádí podmínky a důvody pro vydání povolení (výjimek) z výše uvedených zákazů. Členské státy mohou povolit výjimku pro účely výzkumu, ochrany ex situ (např. pro chovy v rámci ZOO) nebo pro využití druhu k léčebným účelům, přičemž i v těchto případech je podmínkou zamezení úniku jedinců do přírody. Další důvody pro povolení výjimky ze zákazů, včetně případného hospodářského využití, je nutné projednat

s Evropskou komisí, mělo by ovšem jít jen o případy „naléhavého veřejného zájmu“.

Nariadení č. 1143/2014 obsahuje také požadavky na zajištění praktických opatření k zamezení šíření a odstranění či regulaci invazních nepůvodních druhů. Nariadení stanovuje státům povinnost zajistit monitoring druhů tak, aby byly k dispozici potřebné informace o jejich rozšíření. Základní údaje za naše území jsou k dispozici na uvedených stránkách AOPK ČR a celkové rozšíření druhů z unijního seznamu je možné sledovat na mapovém serveru <http://alien.jrc.ec.europa.eu/SpeciesMapper>. V návaznosti na informace o rozšíření druhů nariadení rozlišuje mezi různými situacemi z hlediska dalších požadavků na to, jak k invazním nepůvodním druhům přistupovat.

V případech, kdy se invazní druh vyskytne v EU nebo na území členského státu nově, a je tedy ještě smysluplné a reálné jeho usazení zamezit, by mělo být cílem odstranění druhu nebo alespoň izolace a zamezení jeho dalšího šíření. To již u nás nastalo např. u raka mramorovaného (*Procambarus virginalis*), který byl na jedné lokalitě odstraněn a na druhé přirozeně izolované lokalitě je jeho výskyt pravidelně monitorován a druh je zde postupně likvidován odlovem a nasažením dravých ryb. V případě takového nového výskytu je informace zveřejněna v rámci systému včasného zjištění (výše zmíněné internetové stránky AOPK ČR) a současně jsou jednotlivé země povinny upozornit ostatní státy a Evropskou komisi prostřednictvím evropského informačního systému EASIN NOTSYS. Pokud jde o již značně rozšířené druhy, jako jsou u nás třeba bolševník velkolepý, netýkavka žláznatá, pajasan nebo z živočichů nutrie říční, mýval severní či střeplička východní a některé druhy severoamerických raků, je cílem podle nariadení regulace šíření a omezení dopadů, nikoli za každou cenu snaha o úplné vymýcení. Nariadení počítá s tím, že regulační opatření by měla být přiměřená dopadům, a tedy i přístup k rozšířeným druhům se může lišit podle toho, jak je daný druh rizikový, podle míst, kde hrozí největší dopad na přírodu, a podobně. V případech, kdy to bude potřebné, by měla být kromě zásahů k regulaci invazních nepůvodních druhů řešena i případná obnova prostředí, které bylo těmito druhy poškozeno. V praxi se může jednat například o obnovu travních porostů či výsadby dřevin.

Tolik ve stručnosti k nové právní úpravě v rámci EU a teď se podívejme podrobněji na to, jak to je s konkrétními druhy na unijním seznamu a zejména těmi, jež včelaři mohou zajímat.

Sršeň asijská a další dosud se u nás nevyskytující invazní druhy

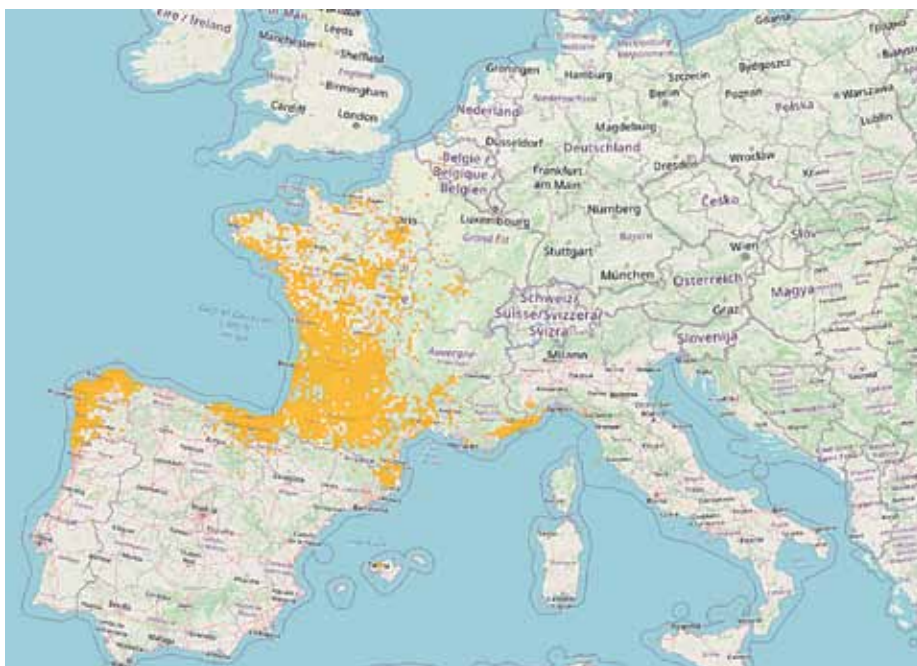
Na unijním seznamu jsou v nemalé míře zastoupeny druhy, které se v České republice nevyskytují. To proto, že unijní seznam má celoevropský charakter a zahrnuje např. řadu teplomilných druhů rozšířených v oblasti Středomoří nebo druhů vázaných na mořské prostředí. Velká část druhů z unijního seznamu však na území naší republiky má potenciálně vhodné podmínky (což se v souvislosti s klimatickými změnami může týkat v blízké budoucnosti i mnoha z těch teplomilných druhů) a zatím se zde nevyskytují jen proto, že jejich rozšíření není ještě tak velké nebo byly zavlečeny na místa od České republiky vzdálenější a jejich šíření se našeho území ještě nedotklo.

Příkladem druhu, který se postupně šíří Evropou a (bohužel) je schopen nalézt vhodné podmínky i u nás, je sršeň asijská (*Vespa velutina* var. *nigrithorax*) – invazní nepůvodní druh zařazený na unijní seznam, který představuje značné nebezpečí pro domácí včelstva, řadu volně žijících druhů našeho hmyzu a do určité míry je rizikem i z hlediska zdraví, resp. bezpečnosti osob. Sršeň původně z jihovýchodní části Asie se dostala do Evropy (jihozápadní Francie) v roce 2004 se zásilkou bonsajů a od té doby se šíří západní částí našeho kontinentu. O biologii druhu a jeho šíření se psalo již ve Včelařství 1/2010. Od té doby se druh rozšířil do téměř celé Francie, překonal Pyreneje (což se původně bralo jako nepřekonatelná překážka) a trvale se usídlil v severním Španělsku, objevuje se ojediněle i na nejsevernějším území Portugalska. Přes Azurové pobřeží našel

před šesti lety cestu do západní Itálie, kde se již pravidelně likvidují hnízda. Ojediněle nálezy jedinců i hnízd hlásí od roku 2011 také Belgie, druh v předloňském roce zavítal i do Nizozemska. Pravidelně se daří likvidovat hnízda v jižní Anglii. Na zde odchycených jedincích byla provedena genetická analýza ukazující jejich podobnost s populacemi sršně šířícími se západní Evropou, nikoliv s původními populacemi v jihovýchodní Asii (nejedná se tedy o opakované zavlečení z oblasti původního výskytu, ale opravdu o součást šíření v rámci Evropy). Výraznou pomocí při vyhledávání hnízd se ve Velké Británii ukázala spolupráce se včelaři i širší veřejností, která může využívat mobilní aplikaci Asian Hornet Watch a pomocí mobilních telefonů lokalizovat jednotlivá hnízda. V listopadu 2017 ohlásilo nález hnízda už i německé město Karlsruhe, v září 2019 byl odchycen jedinec zatím nejseverněji v Evropě – u německého Hamburku. V roce 2020 je hlášen její výskyt v Německu opakovaně. Je tedy zřejmě již jen otázkou času, jak dlouho bude sršeň trvat, než překoná německé území a dorazí k nám.

Postupnému rozšiřování sršně asijské je možné nejučinněji bránit likvidací hnízd, zejména ve fázi, kdy jde jen o jednotlivé výskyt. Zkušenosti ze západní Evropy ukazují, že problémem bývá velikost hnízda v kombinaci s jeho nepřístupností. Během likvidace je nutné zajistit zničení celé kolonie, aby se některé královny nepodařilo hnízdo opustit a založit novou kolonii. Nejučinnější je odstranění malých hnízd na jaře, ale ta jsou obtížněji dohledatelná.

Další možnosti jsou zatím omezené. Pasí s návnadami (feromony apod.) bohužel zatím nejsou k dispozici v takové podobě,

Výskyt sršně asijské v Evropě

Zdroj: European Alien Species Information Network

aby bylo možné odchyťvat pouze tento druh a nedošlo k ohrožení jiných druhů hmyzu. Stejně zatím není znám konkrétní organismus, který by se dal využít v biologickém boji proti této sršni. Virus akutní izraelské paralýzy (IAPV) likviduje i včely, jeho šíření je tedy nežádoucí. V Indonésii a na Jávě parazituje na sršni asijské druh blanokřídlého hmyzu *Bareogonales jezoensis* – v evropských podmínkách se však žádný podobný druh nevyskytuje a zavleci sem nový druh bez toho, abychom tušili, jak se zachová, je velice rizikové a nežádoucí. Příkladem s negativním dopadem takto dobře mířeného dovozu nepůvodních druhů k likvidaci jiných invazních organismů bylo v minulosti již několik. Kupříkladu promyka malá, drobná šelma rovněž zařazená na unijní seznam a mající se sršni asijskou společný areál původního výskytu, byla vysazena na několika tichomořských ostrovech a v Karibiku, aby tam lovila velmi problematické krysy, ale ve výsledku spíše než tyto hlodavci utrpěla řada druhů původního ptactva a drobných savců.

Základem boje s invazní sršni asijskou (nicméně lze to vztáhnout i na ostatní druhy) je důkladný a aktuální monitoring a rychlé zakročení v případě počínajícího výskytu. Podstatná je role zainteresované veřejnosti, tedy v případě sršně především včelařů. K dispozici by pro ně měly být základní informace o šířících se druzích a o tom, jak je rozpoznat. Účast odborné i širší veřejnosti pak je klíčová jak z hlediska informování o případném nálezu (nebo i jen o podezření), tak v rámci spolupráce při zásahu proti invaznímu druhu. Právě tak probíhá spolupráce s veřejností ve zmíněné Velké Británii, kde ke shromažďování informací slouží i ona speciální mobilní aplikace. U nás lze takto využít aplikaci BioLog, která ukládá informace do nálezu databáze ochrany přírody spravované AOPK ČR (a slouží obecně ke sběru informací o všech druzích rostlin a živočichů). Do aplikace se zadává místo nálezu, fotografie a případně bližší popis lokality. Další možností je poslat e-mail na kontaktní adresu invaznidruhy@nature.cz (součást webových stránek AOPK o invazních druzích).

Co s již běžně se vyskytujícími invazními nepůvodními druhy?

Unijní seznam zahrnuje zároveň i druhy, které jsou dnes už běžnou součástí naší krajiny. U těchto druhů, jak bylo zmíněno, nestanovuje nařízení č. 1143/2014 povinnost úplné likvidace, ale měla by probíhat regulace tak, aby byly omezeny jejich dopady a šíření. Opatření mají být přiměřená dopadům na životní prostředí, uzpůsobená konkrétním podmínkám a zohledňovat ná-

kladovou efektivitu. V praxi to znamená, že intenzita zásahů i priority z hlediska opatření u jednotlivých druhů a v jednotlivých typech území se mohou lišit. Zjednodušeně lze říct, že prioritou budou zejména zvláště chráněná území, citlivé biotopy se vzácnými druhy nebo koridory, kde dochází k šíření invazních druhů. Druhy, které mají i další, např. zdravotní dopady (typicky třeba bolševník velkolepý) budou, podobně jako je tomu již dnes, regulovány i na dalších místech, jako jsou zastavěná území apod. V řadě případů (i s ohledem na nákladovou efektivitu) však bude dostatečné, pokud bude regulace probíhat v rámci běžné péče o pozemky a dalších činností (jako např. lov nutrie v rámci myslivosti), přičemž již nyní jsou opatření k omezení některých invazních druhů součástí kupříkladu podmínek dotačních titulů v rámci zemědělského hospodaření.

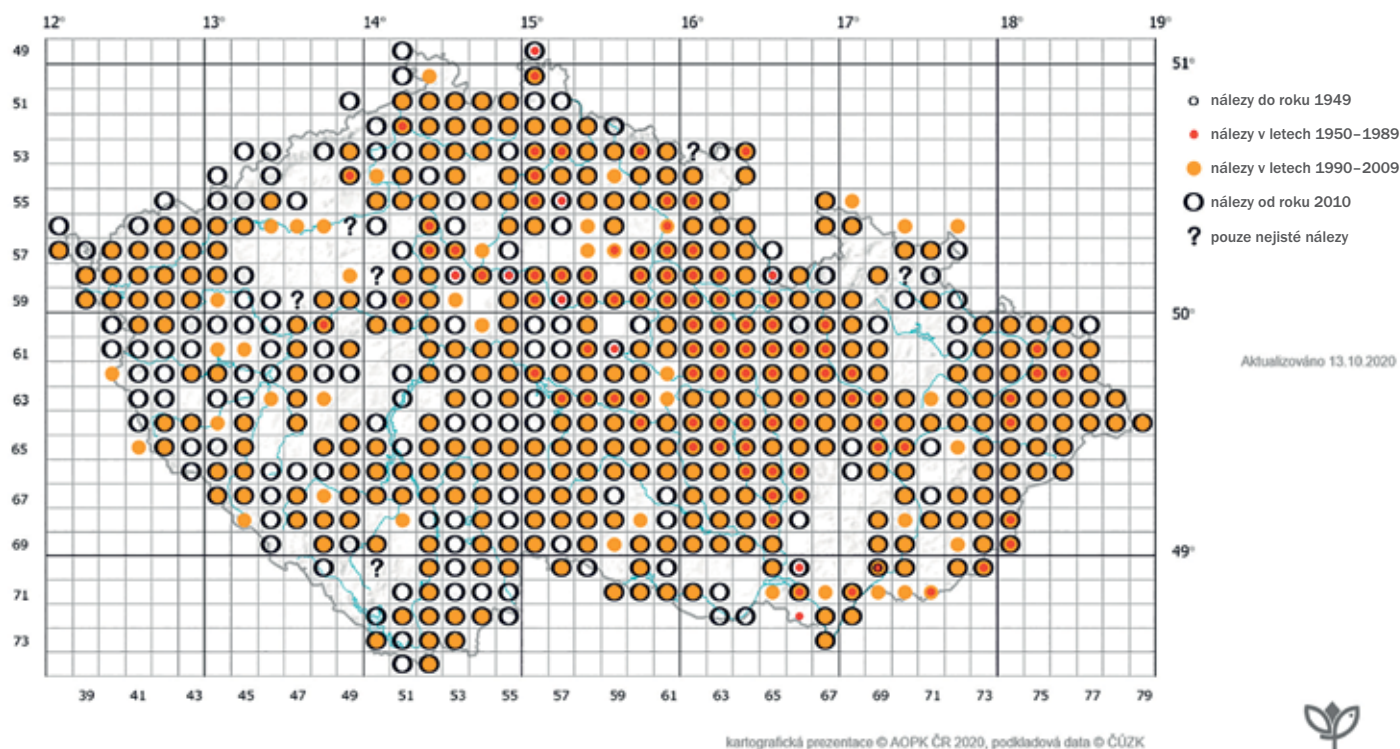
Z druhů zařazených na unijní seznam lze jako příklad značně rozšířeného druhu uvést mezi včelaři poměrně oblíbenou netýkavku žláznatou (*Impatiens glandulifera*). Druh původem ze západního Himálaje se k nám dostal jako okrasná rostlina zhruba v polovině 19. století a o 50 let později byla již nalézána zplnělá v krajině. Dnes roste s výjimkou hřebenů hraničních hor a suchých oblastí prakticky po celém našem území a vázaná je zejména na oblasti při vodních tocích. Netýkavka není tak úporná a pro naše druhy nebezpečná jako kupříkladu bolševník velkolepý nebo pajasan (pokud budeme jmenovat příklady dalších druhů na unijním seznamu). Její porosty nejsou tak kompaktní, takže umožňuje ve své blízkosti přežít i řadě jiných druhů. Negativa její přítomnosti ovšem nelze zcela opomíjet (i proto byla na unijní seznam zařazena). Stanoviště, v nichž se vykytuje, jsou často ochuzena o konkurenčně slabší druhy a namísto porostů netýkavky by samozřejmě mohla růst druhově bohatší společenstva. Prokázán byl i odliv přirozených opylovačů některých rostlin za přítomnosti netýkavek v okolí. Opylující hmyz prostě dá přednost jejím lákavým květům. Nicméně není reálné usilovat o úplné vymýcení této rostliny. Netýkavka žláznatá je typickým příkladem druhu, u něž by měl být volen diferencovaný přístup a jeho populace regulovány hlavně na místech, kde dochází k ohrožení cenných společenstev, nebo v případech, kdy jde o nový výskyt v dosud nezasaženém území. Z hlediska regulace netýkavky je výhodou, že na rozdíl od řady jiných invazních druhů lze poměrně snadno konkrétní porost odstranit. Úplně jednoduché to není a vyžaduje to dlouhodobé úsilí (s ohledem na zásobu semen v půdě), ale díky mělkým kořenům postačuje prostě

vytrhávání a není potřeba používat chemické přípravky.

I v případě netýkavky (a dalších již rozšířených druhů) může veřejnost přispět at již tím, že přiloží přímo ruku k dílu, nebo alespoň bude orgány ochrany přírody informovat o zjištěném výskytu, obzvláště na nové lokalitě. I zde platí, že jakákoliv informace o novém výskytu má svou hodnotu a může napomoci efektivnější kontrole. A samozřejmě je nutné upozornit na to, že netýkavku, jako druh zařazený na unijní seznam je v souladu s nařízením č. 1143/2014 již zakázáno nejen vysazovat do přírody, ale i pěstovat či převážet.

Netýkavka žláznatá Foto: Tomáš Görner

Výskyt druhu *Impatiens glandulifera* podle záznamů v ND OP

Mapka výskytu netýkavky u nás

Zdroj: Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK

Jak to bude s invazními nepůvodními druhy a legislativou v této oblasti dál?

Nařízení č. 1143/2014 je takzvaně přímo použitelný předpis EU a již od počátku roku 2015 platí v ČR i všech ostatních členských zemích EU. V platnosti jsou tak u nás nařízením stanovené zákazy, je sledován dovoz invazních nepůvodních druhů zařazených na unijní seznam v rámci veterinárních a fytosanitárních kontrol apod. Velkou část požadavků a opatření stanovených nařízením však nelze naplňovat bez toho, aby došlo k úpravě, přizpůsobení naší legislativy. Je mj. nezbytné stanovit kompetence příslušných orgánů (v případech, kdy to není zřejmé tak jako u zmíněných dovozních kontrol) nebo upřesnit postup v těch případech, které nařízení upravuje pouze obecně (např. pokud jde o konkrétní provádění opatření k odstranění či regulaci invazních nepůvodních druhů). Standardně je také v kompetenci členských států určit, jaké sankce a v jaké výši mají být stanoveny za nedodržování zákazů stanovených nařízením. Z toho důvodu byl předmětem několikaletých jednání návrh tzv. protiinvazní novely, tedy návrh zákona, kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a některé další zákony. Protože se jedná o širokou problematiku a řadu předpisů (kromě zákona o ochraně přírody a krajiny např. zákon na ochranu zvířat proti týrání, zákon o myslivosti, o rybářství nebo zákon o rostlinolékařské péči), byl návrh zákona připravován ve spolupráci s odborníky a diskutován

s širokou škálou partnerů – především s Ministerstvem zemědělství a opakovaně také s tzv. „hospodáři v krajině“, tedy uskupením zájmových organizací, mezi něž se začlenil i Český svaz včelařů. Návrh zákona byl po těchto jednáních a meziresortním připomínkovém řízení předložen vládě České republiky, která ho počátkem letošního roku schválila. Nyní bude návrh zákona projednáván v Poslanecké sněmovně. Aktuálně je po opakovaných odkladech v důsledku epidemiologických opatření a mimořádných schůzích sněmovny v souvislosti s COVID-19 zařazen k prvnímu čtení jako sněmovní tisk 731 (pod tímto číslem lze na internetových stránkách Poslanecké sněmovny sledovat průběh projednávání). Na projednání v Poslanecké sněmovně bude navazovat předložení do Senátu, a pokud bude návrh schválen, tak bude celý proces zakončen podpisem prezidenta republiky.

Plnohodnotné naplňování nařízení č. 1143/2014 bude možné až po přijetí uvedených legislativních změn. Do té doby platí stávající právní úprava, která se týká obecně všech nepůvodních druhů rostlin a živočichů – podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny je záměrné rozšiřování nepůvodních druhů do krajiny, tedy vysazování či vypouštění, možné pouze s povolením orgánu ochrany přírody (a v chráněných územích je zakázáno). V rámci povolení by měl orgán ochrany přírody posoudit rizika vysazení či vypouštění druhu z hlediska ohrožení přírodních spo-

lečenstev, křížení s u nás původními druhy apod. Zároveň je již v současnosti prováděna řada aktivit zaměřených na regulaci invazních nepůvodních druhů (v chráněných územích i jinde, kde jejich šíření ohrožuje naši přírodu) a podpora takových zásahů je začleněna do Operačního programu Životní prostředí i dalších zdrojů. Vysokou pozornost je však potřebné věnovat také druhům, které se na našem území mohou nově objevit, jako právě např. sršeň asijská. Obzvláště v tomto případě bude klíčová spolupráce se včelaři i širší veřejností při získávání informací o případném výskytu i při samotném zásahu (likvidaci hnízd). Informace o invazních druzích, nejen těch na unijním seznamu, lze hledat např. na výše uvedených webových stránkách AOPK ČR o invazních druzích a prostřednictvím mobilní aplikace BioLog nebo kontaktního e-mailu invaznidruhy@nature.cz hlásit případná zjištění nebo podezření na jejich výskyt.

K tomu, abychom mohli účinně bojovat s nově přichozími nežádoucími druhy rostlin a živočichů, je potřeba především vzájemná spolupráce a dostatek informací, aby se předešlo různým nedorozuměním nebo i dezinformacím. Zájem ochrany přírody i včelařů je v tomto případě společný – zachovalá příroda, která nebude ohrožována invazními druhy a včely v ní naleznou pestrou a kvalitní potravu.

Tomáš Görner
(Agentura ochrany přírody a krajiny ČR),
Jana Pěkníková, Jan Šíma
(Ministerstvo životního prostředí ČR)

Český med 2020

vyhodnocení letošního ročníku medové soutěže

Letošní včelařská sezona nebyla na med příliš bohatá. V některých místech byla snůška srovnatelná s loňským rokem, ale někde se nevytáčelo vůbec, nebo jenom jednou a malé množství.

Produkce nektaru je propojená s vodním režimem rostlin. Pokud je dlouhodobý nedostatek srážek a nízká hladina spodní vody, rostliny doslova šetrí vodou a snižují i produkci nektaru, kterým odměňují opylovače za jejich službu. A u medovice je to ještě složitější. Populace producentů, tedy hlavně mšic, prochází několikaletými cykly, které jsou ovlivňovány mnoha faktory. Ke snůškovým předpokladům samozřejmě patří i počasí a síla včelstev.

Celkově nižší produkce medu se pak pochopitelně promítla i do letošního ročníku soutěže. Přihlášeno bylo 147 medů, což ve srovnání s předchozími ročníky není ani polovina. Ale přestože medů bylo méně, kvalita zůstala vynikající. Zlatou medaili získala většina přihlášených medů, celkem 113. Stříbrných medailí pak bylo uděleno 12.

Z toho je zřejmé, že včelaři připravují medy do soutěže pečlivě. Vzdělávají se v oblasti značení a nebojí se investovat finance nebo vlastní kreativitu do pěkných etiket.

A pokud si přečtou pokyny k soutěži, které vycházejí v časopisu Včelařství a jsou i na webových stránkách <https://www.bee-dol.cz/cesky-med/>, mají dobré vodítko, jak v soutěži uspět.

I u medů oceněných medailemi se ovšem drobné nedostatky ve značení vyskytly. Bylo to například nedoporučené použití zkratky ČR v označení země původu nebo neuvedení země původu vůbec. Za chybu se také považuje, když v údajích o minimální trvanlivosti chybí slova „do konce“ před údajem roku nebo měsíce a roku. Chyby se vyskytovaly i ve vyjádření hmotnosti. Spojení slov „množství“ nebo „obsah“ s číselným údajem v gramech je považováno za matoucí.

Pokud uvádíte u čísla vyjadřujícího hmotnost jakoukoli odchylku, musíte se řídit příslušnou komoditní vyhláškou. Pro med je to vyhláška č. 76/2003 Sb., příloha č. 3, kde jsou v tabulce č. 3 uvedeny „Přípustné záporné odchylky od spotřebitelského balení“. Hodnoty z tabulky uvádíme zde.

Hmotnostní rozsah (g)	Hmotnostní odchylka (%)
do 100 včetně	- 8,0
větší než 100 do 250 včetně	- 5,0
větší než 250 do 500 včetně	- 3,0
nad 500	-1,0

V údajích o velikosti balení nedoporučujeme uvádět ani slovně odchylku ve formě „cca“ nebo „min.“, i když tím není poškozen zákazník.

Na fotografiích, které jsou připojeny k článku, můžete vidět krásné etikety. Letos zase bylo z čeho vybírat. Ale našly se také medy, které za estetiku nedostaly plný počet bodů. Některé z nich byly sice polepeny pěknou etiketou, ale víčko bylo z úplně jiné výtvarné dílny, což nakonec výsledný estetický dojem pokazilo. Stejně tak nesourodé polepky, kombinace obrázků, fotografií, dopisování údajů velkými písmeny nebo číslicemi. Na některých etiketách šly povinné údaje těžko přečíst (i s brýlemi). Bylo na nich nevhodně zvoleno příliš malé nebo barevné písmo na barevném podkladu.

Včelí med ano, nebo ne?

Při vyhlašování letošního ročníku soutěže Český med jsme v pokynech psali, že se na etiketě nesmí používat slovní spojení včelí med. Mezitím ovšem došlo ke změně a 1. 10. 2020 jsme obdrželi toto stanovisko SVS: „Výraz včelí med lze považovat za generický název a spotřebitel tímto výrazem není nijak uváděn v omyl. Je tedy možné používat pro označení jak samotný výraz med, tak i včelí med.“

Někdo chce balení medu vylepšit a doplnit například cedulkou, kterou přiváže ke sklenici provázkem. Na ní pochválí svůj med, jak je zdravý, dobrý při nachlazení a podobně. Ale pozor: pokud jde o visačku na sklenici medu, ta je v každém případě součástí balení, a tudíž jakákoliv informace na ní uvedená je považována za informaci „na etiketě“ a vztahuje se k potravině ve smyslu příslušné legislativy. V tomto případě by šlo o zdravotní tvrzení, které legislativa v případě značení medu nepřipouští.

Několik medů na medaili nedosáhlo. U osmi z nich jsme v laboratoři naměřili vyšší obsah vody, než připouští norma Český med. U ostatních se potkalo více nedostatků, které zde již byly popsány.

Po delší době jsme se letos setkali s medy deklarovanými jako pastové, ale jejich konzistence ani barva tomu neodpovídaly. Barvu mají netypicky tmavou, konzistenci polotekutou a na vrchu mají bílou pěnu. Na první pohled mohou vyvolat dojem, že mají vysoký obsah vody a jsou zkvašené. Ale tím to není. Ze zkušenosti víme, že včelaři pastují medy tradičním postupem, a když se med zakalí počínající krystalizací, stočí ho do sklenic, jak jsou zvyklí. V obalech ovšem proces pokračuje jinak a místo vzniku homogenní pasty dojde k vrstvení. Oddělí se krystalická a tekutá fáze, často ještě i s vytvořením vrstvy medu napěněného vzduchem při předchozím míchání. Když jsme se podívali na výsledky rozborů cukrů, ukázalo se, že v takto nevzhledně krystalujících medech je extrémně vysoký obsah fruktózy, respektive poměr fruktózy a glukózy, který zde byl až 1,18. Obsah

fruktózy je vysoký právě v medech, které zůstávají dlouho tekuté, např. v akátových medech, ale i v jiných.

Je velmi zajímavé, že i poměr glukózy a fruktózy v nektarech stejných druhů rostlin mezi roky kolísá. Meziročně variabilní je i obsah sacharózy a melezitózy. Příprava pastového medu je tedy docela velké umění a každý rok je trochu napínavé, jak to nakonec dopadne. Letos se některé napastované medy začaly zase ztekucovat. Na kvalitě jejich obsahu se nic nemění, ale fyzikální konzistence může překvapit. Zde je výhoda prodeje ze dvora, kde se dá zákazníkům leccos vysvětlit.

Závěrem chceme poděkovat všem včelařům, kteří se letos do soutěže přihlásili. Zvláštní dík pak patří našim věrným zákazníkům, kteří se účastní soutěže pravidelně. Velice si této dlouhodobé spolupráce vážíme.

Ing. Marcela Vořechovská
Ing. Dalibor Titěra, CSc.
Zkušební laboratoř VÚVě Dol
Foto: Jan Hodač, VÚVě Dol

Stříbrné medaile udělené v soutěži Český med 2020

Číslo protokolu	Titul	Jméno	Příjmení	Ulice	Město	Označení medu
1939		Miloslava	Čechová	Chraštice 49	Březnice	květový med
2141		Karel	Filipčík	Žitná 954	Vejprnice	Mikulášův med květový pastovaný
2092		Jakub	Hájek	Školní 514	Ostrožská Lhota	med smíšený květový
2196		Jaromír	Hour	Hodyně 14	Kralovice	med květový pastový
2137	MVDr.	Vladimír	Lukáš	Souběžná 207	Tišice	med smíšený květový - vzorek č.1
2138	MVDr.	Vladimír	Lukáš	Souběžná 207	Tišice	med smíšený květový - vzorek č.2
2125		Jan	Macháček	Rosnice 17	Všestary	med květový
1853		Jan	Pešout	Charvátce 81	Jabkenice	med květový
1940	Ing.	Jiří	Procházka	Chřibská 377/13	Praha 8 - Ďáblice	med z Kozlovic, květový pastový
2194		Lukáš	Sobotka	Židněves 146	Březno	med květový
1838		Luboš	Šimon	Okrouhlá 37	Nový Bor	med z Lužických hor - květový pastový
1863		Luboš	Šimon	č.p. 37	Okrouhlá	med květový pastový

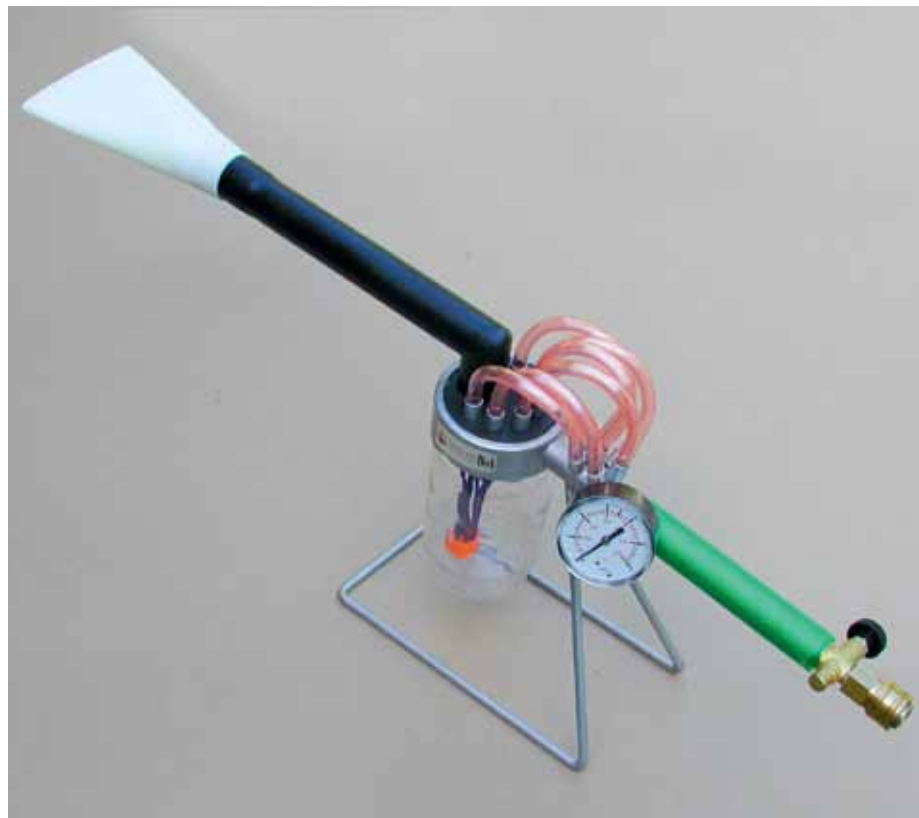
Zlaté medaile udělené v soutěži Český med 2020

Číslo protokolu	Titul	Jméno	Příjmení	Ulice	Město	Označení medu
1875	Ing.	Vladimír	Albrecht	Komořanská 2168/48	Praha 4	med květový pastový
1876	Ing.	Vladimír	Albrecht	Komořanská 2168/48	Praha 4	med květový
2161		Matěj	Baloun	č.p. 56	Hlavatce	hlavatecký med květový
1757		Jiří	Běl	Benešova třída 1083	Nýřany	med květový
2219		Zdeněk	Bezděk	Antošovická 217/285	Ostrava	med květový smíšený
2220		Zdeněk	Bezděk	Antošovická 217/285	Ostrava	med květový smíšený
2221		Zdeněk	Bock	Týnecká 827	Kralovice	Český med květový
1980		Vladimír	Brádlér - Utajený včelín	Krakonošovo náměstí 22	Trutnov	med medovicový z CHKO Broumovsko
2148		Jiří	Brejcha	Moskevská 406/3060	Most	med květový první jarní
2149		Jiří	Brejcha	Moskevská 406/3060	Most	med květový smíšený
2150		Jiří	Brejcha	Moskevská 406/3060	Most	med květový pastový
2068		Josef	Brodecký	Ernestovská 1422	Vracov	med květový - akátový
2069		Josef	Brodecký	Ernestovská 1422	Vracov	květový - lipový med
2183		Michal	Bureš	Hamr 108	Chlum u Třeboně	med květový lipový
2184		Michal	Bureš	Hamr 108	Chlum u Třeboně	med medovicový
2185		Michal	Bureš	Hamr 108	Chlum u Třeboně	med medovicový
1996			CPI Hotels, a.s.	Bečvářova 14	Praha 10	med medovicový smíšený
2101		Bohumil	Culek	K Olšině 367	Srch	květový med
2179		Milan	Čaloun	Stará Vráž 88	Vráž	med květový lipový
2180		Milan	Čaloun	Stará Vráž 88	Vráž	med květový jarní
2124		František	Čáp	Za Školou 80	Teplice nad Metují	med
2142			Český svaz včelařů, z.s.	Křemencova 8	Praha 1	med z Křemencárny
2047		Ondřej	Čihák	Koulka 12	Praha 5	med květový ze Smíchova a Radlic
2008		Pavel	David	Dlouhá 26	Hustopeče nad Bečvou	med květový
2009		Pavel	David	Dlouhá 26	Hustopeče nad Bečvou	med květový „lipový“
2171		Jiří	Dostálek	Dvorského 102/12	Olomouc - Svätý Kopeček	květový med smíšený
2159		Petr	Dvorník	Žižkova 69	Nová Ves I	med květový
2006		Miroslav	Hlavatý	Podřezov 638	Vamberk	med medovicový
2007		Miroslav	Hlavatý	Podřezov 638	Vamberk	med medovicový
2104		Libor	Hrančík	č.p. 75	Tučapy	květový med
2213	Mgr.	Petr	Hraško	Musílkova 62	Praha 5 - Košíře	med květový
2199		Štěpánka	Hrušková	Horní Maxov 206	Lučany nad Nisou	med květový smíšený
2056	Ing.	Richard	Hudec	Kpt. Ot. Jaroše 1722/23	Prostějov	Moravský med květový
2033		Antonín	Hurych	Chmelík 91	Chmelík	květový med
2126		Jiří	Jeřábek	Ždánice 35	Kostelec nad Černými lesy	med květový
2015	Ing.	Václav	Jirka	Rybalkova 476	Jaroměř	med květový
2093		Richard	Kadlíček	Na Kopečku 882	Dolní Němčí	med květový pastový
2200	Dr. Ing.	Milan	Kameník, Eur-Ing.	Větrná 355	Středokluky	med květový
2085		Stanislav	Kettner	U Nádraží 133	Kněževes	český med květový
2139		Predrag	Kohoutek	Hvoždany 72	Bechyně	med květový pastový
2140		Predrag	Kohoutek	Hvoždany 72	Bechyně	med květový
2097	Ing.	Karel	Kolínek	č.p. 303	Nedašov	včelí med lesní
2202		Jan	Kotrba	Osek 65	Milevsko	med květový
2071		Pavel	Král	U Silničky 136	Křenice	MED
2155		Václav	Kratochvíl	č.p. 142	Dambořice	med z Dambořic - květový lipový
2156		Václav	Kratochvíl	č.p. 142	Dambořice	med z Dambořic - květový smíšený
2157		Václav	Kratochvíl	č.p. 142	Dambořice	med z Dambořic - květový pastový
2182		Vojtěch	Kružík	Hory 100	Karlovy Vary	med květový
1753	Ing.	Miloslav	Kubín	č.p. 110	Osice	med květový přímo od včelaře
1754	Ing.	Miloslav	Kubín	č.p. 110	Osice	med květový přímo od včelaře
2128	Ing.	Miloslav	Kubín	č.p. 110	Osice	med medovicový
2176		Vladimír	Kyprý	č.p. 14	Budiškovice	med květový
2178		Vladimír	Kyprý	č.p. 14	Budiškovice	med květový smíšený
2197		Stanislav	Lejčko	Nám. Sv. Václava 315	Lukavec	med květový pastový z Lukova
2198		Stanislav	Lejčko	Nám. Sv. Václava 315	Lukavec	med květový smíšený pastový
2131			Letiště Praha, a.s.	K Letišti 1019/6	Praha - Ruzyně	med květový
1944		Marek	Macura	Tepelská 171	Toužim	med květový

Zlaté medaile udělené v soutěži Český med 2020

Číslo protokolu	Titul	Jméno	Příjmení	Ulice	Město	Označení medu
1871		Jan	Mach	Wolkerova 1914	Říčany	med květový
2173		Jan	Macho	Frýdecká 217	Český Těšín - Horní Žukov	med květový
1846		Michaela	Machová	Roztocká 258	Úholičky	med květový přímo od včelaře
1847		Michaela	Machová	Roztocká 258	Úholičky	med medovicový přímo od včelaře
2206		Tomáš	Majkus	Starojická Lhota 21	Nový Jičín	med květový jarní
2207		Tomáš	Majkus	Starojická Lhota 21	Nový Jičín	med květový lipový
2208		Tomáš	Majkus	Starojická Lhota 21	Nový Jičín	med květový jarní pastový
2062	Ing.	Jaromír	Mareček	Štěrbova 380	Jaroměř - Josefov	med květový
2106		Radovan	Mittner	Táborská 18/19	Třebíč	med z luhů a hájů z Vysočiny
1998		Jan	Mixa	U Dobřenských 5	Praha 1	květový med z Uhlířských Janovic
1999		Jan	Mixa	U Dobřenských 5	Praha 1	med z Uhlířských Janovic
2000		Jan	Mixa	U Dobřenských 5	Praha 1	pasta - med z Uhlířských Janovic
1862		František	Mráz	Saská 174/53	Děčín 10	med květový smíšený
2048		Jaroslav	Novotný	Kornice 43	Litomyšl	med květový
2091	Ing.	Jan	Pěček, Ph.D.	U Hřiště 898	Újezd u Brna	med květový
2212		Josef	Petrovič	Marie Pomocné 511/8	Litoměřice	med květový vícedruhový
2127		Jiří	Pivec	Za Humny 371	Majetín	med květový
1952		Radek	Pospíšil	Hlavní 204	Záboří nad Labem	květový med z lipové oblasti
2082		Josef	Poživil	K Elektrárně 803	Kostelec nad Labem	med květový smíšený
2032		Tomáš	Přecechtěl	Galandova 1245/27	Praha 6	med květový
2181		Romana	Punčochářová	č.p. 222	Malšice	Malšický med
2158		Pavel	Ranš	Encovany 4	Úštěk	med z Encovan
2214		Ota	Schütz	Lublaňská 673/24	Praha 2	Český med z Radanského údolí
2215		Ota	Schütz	Lublaňská 673/24	Praha 2	Český med z Radanského údolí pastový
1785		Jakub	Skoupý	Dvořákova 1067/4	Litoměřice	med květový od Sedla
1786		Jakub	Skoupý	Dvořákova 1067/4	Litoměřice	med květový od Radobýlu
2209		Jan	Slánský	Smetanova 1538	Kladno	Český med květový pastový
2210		Jan	Slánský	Smetanova 1538	Kladno	Český med květový
2172		Antonín	Sojka	Smetanova 310	Uhlířské Janovice	med medovicový smíšený
1942		Jiří	Sokol	V Palestině 67	Hořepník	med květový - pastový
1943		Jiří	Sokol	V Palestině 67	Hořepník	med květový smíšený
2011		Vladimír	Soukup	č.p. 316	Borotín	med květový pastovaný
1822			Spolana, s.r.o.	ul. Práce 657	Neratovice	med květový z Polabí
2228		Alena	Stašková	Hluboká 789	Zlín	Med od Míši květový
2058		Radek	Stehlík	č.p. 447	Harrachov	medovicový med z Krkonoš
1850		František	Stříž	Zborovská 2095	Turnov	Brtníkův med z Českého ráje květový
2189		Jaroslav	Studeník	Jasenná 290	Vizovice	Valašský med medovicový č.1
2190		Jaroslav	Studeník	Jasenná 290	Vizovice	Valašský med medovicový č.2
2083		Roman	Studený	V Aleji 1461/22a	Rudná	český med květový
2160	Ing.	Pavel	Stupárek	Olšovec 42	Hranice	med květový z Olšovce
2203	Bc.	David	Syrovátka	Slabošovská 139	Besednice	med květový lipový
2204	Bc.	David	Syrovátka	Slabošovská 139	Besednice	med květový
2205	Bc.	David	Syrovátka	Slabošovská 139	Besednice	med květový pastový
2151		Martin	Šindelář	Nedvězí 17	Rohle	med květový
2152		Martin	Šindelář	Nedvězí 17	Rohle	med medovicový
2057		Lubor	Šnajdr	č.p. 230	Ždár nad Metují	med květový smíšený
1842		Zdeněk	Švec	Žalhostická 2278	Litoměřice	med květový
1843		Zdeněk	Švec	Žalhostická 2278	Litoměřice	med květový
1997			VKM Žihadla - Junák - Český skaut	Pitterova 1/2892	Praha	květový med z lipové oblasti
2105		Marcel	Voborník	č.p. 165	Cerekvice nad Bystřicí	med medovicový
2167			Xú-Ho (Lexa)	Smetanova 568	Koryčany	med květový smíšený, šarže 27.05.2020
2168			Xú-Ho (Lexa)	Smetanova 568	Koryčany	med květový smíšený, šarže 20.06.2020
2169			Xú-Ho (Lexa)	Smetanova 568	Koryčany	med květový smíšený, šarže 07.07.2020
2170			Xú-Ho (Lexa)	Smetanova 568	Koryčany	med květový smíšený, šarže 27.07.2020
2143	Ing.	Jiří	Zbořil	Divoky 60	Zdounky	med květový
2129		Zbyněk	Žižka	Sádek 134	Polička	med květový

Vyvíječ VAT 1a ve včelařství

Vyvíječ aerosolu je určen především k ošetření včelstev proti varroáze, typicky v listopadu a prosinci, kdy teploty klesnou pod 10 °C a nelze s požadovanou účinností využít ošetření fumigací.

Jediným registrovaným přístrojem je Aerosolový vyvíječ tyčkový VAT 1a. Aby byla účinnost ošetření co nejvyšší, ve včelstvu nesmí být zavíčkovaný plod.

A jaký je správný postup při ošetření aerosolem? Jako nosné médium se používá voda nebo aceton čistý, označovaný také jako pure nebo p.a. Nesmí se použít ředidlo C, to nemá s acetonem nic společného. Podrobný postup je popsán v návodu k požití.

Každé dva roky nebo po větší opravě přístroje by měla být provedena revize a test – ověření výkonu. To provádějí Výzkumný ústav včelařský v Dole a proškolení opraváři, jejichž seznam naleznete na stránkách www.beedol.cz.

Pracovní postup při ošetřování včelstev a dávkování

Uvádíme zde jen ty nejdůležitější zásady. Celý podrobný návod pak najdete opět na stránkách výzkumného ústavu v Dole.

- Nastavíme tlak 5 atmosfér a následně snížíme na 0,5 atm. Sacím košíčkem nesmí probublávat vzduch a ze všech kuliček musí odkapávat kapalina.
- Nastavíme pracovní tlak na 300–400 kPa (3–4 atm.).
- Při použití acetonového roztoku a přípravku M-1 AER necháme vyvíječ bě-

žet dvě až tři minuty tak, aby aerosol odcházel do volné atmosféry. Vyvíječ se ochladí a má normální výkon. Pozor, bez běhu naprázdno, tj. bez tohoto ochlazení, hrozí při použití přípravku M-1 AER v acetonu předávkování u prvních dvou až čtyř včelstev a jejich případné poškození.

- Výjimečně můžeme aplikovat aerosol očkem o minimální velikosti 25 mm. Očko však musí ústit do uličky a musíme počítat s delší expozicí, protože při zúžení dochází k větším ztrátám na výkonu vyvíječe. Pro toto použití je nutné u přístroje otestovat jeho výkon na tuto aplikaci. Nejlepší je aerosol aplikovat do podmetu.
- Každý vyvíječ je opatřen výkonovým štítkem, který udává výkon vyvíječe při provozním tlaku 300 a 400 kPa u vodní emulze při teplotě aerosolu 10 °C na výstupu z hubice. Podle výkonu dělíme vyvíječe

na ty s výkonem pod 1,5 ml/min. a nad 1,5 ml/min. Bez ohledu, při jakém tlaku vyvíječ tohoto výkonu dosahuje.

- Délku expozice udáváme v tabulce.
- Při ošetření včelstev v nastavkových úlech obsedajících dva nastavky prodlužujeme čas při použití vodní emulze při venkovní teplotě 10–15 °C o 45 sekund, při teplotě nad 15 °C o 30 sekund, u acetonového roztoku pak o 10 sekund. Pozor: počítáme pouze nastavky obsazené včelami.
- U vyvíječů s aktuálním výkonem pod 1,5 ml/min prodlužujeme dobu expozice stejně jako pro včelstva ve dvou nastavcích, při použití těchto vyvíječů u nastavkových úlů s obsednutými dvěma nastavky tedy prodlužujeme čas dvakrát.
- Česno uvolníme za 30 minut po ošetření.
- Po skončení denního ošetřování včelstev zbytek nespoteřovaného zásobního roztoku z lahve vylijeme do půdy (ne do vody nebo v její blízkosti), do lahve (i po acetonu) dáme čistou vodu, vyvíječ necháme chvíli běžet, vodu vylijeme, nalijeme novou a opakujeme tak dlouho, dokud se voda kalí. Nakonec necháme běžet vyvíječ bez lahve do odstranění vody ze sacích trubiček.

Opravy a revize

Při opravách se setkáváme především se dvěma problémy. Přístroje často nejsou vypláchnuté a vyčištěné od léčiva. Technik pracující s vyvíječem při revizi a opravách je tak vystaven velice nepříjemnému působení rozkladných zbytků léčiv. Je známý i vznik alergie. Daleko častěji pak zjišťujeme, že do vyvíječe je přiváděn vzduch s vodním kondenzátem. Z vyvíječů po skončení denní práce obsluha nevyjme fironový filtr z rukojeti a vyvíječ nenechá vyschnout. U některých přístrojů s velkými obtížemi vyšroubujeme zrezavělý regulační ventil a vyjme rezavý fironový filtr. A občas se setkáváme i s případy, kdy žadatel o revizi na objednavce nebo v průvodním dopise neuvede celou poštovní adresu, ani číslo telefonu, takže pak nevíme, kam opravený vyvíječ odeslat. Ale na druhé straně je možné říci, že úroveň využívání vyvíječů se všeobecně zlepšuje.

Dr. Ing. František Kamler

Délka expozice

Druh aerosolu	Venkovní teplota	Délka expozice do včelstva
Aerosol z vodní emulze	Nad 10 °C	120 sekund
Aerosol z acetonového roztoku	-5 °C až +10 °C	30 sekund

Uvedené hodnoty platí pro středně silná včelstva obsedající v jednom nastavku 6–10 plástů 39 × 24 a pro vyvíječe s výkonem nad 1,5 ml/min.

Výtah na sundávání rojů

Přátele včelaři a včelařky, rád bych zde uvedl jeden ze svých zlepšováků. Každý se nějakým způsobem snažíme si svoji práci ulehčit a vyrábět si vlastní pomůcky a zlepšováky, jako je třeba i výtah na sundávání rojů. Někdy je terén velmi špatný a postavit tam žebřík nebo štafle lze jen velmi obtížně. Proto jsem si vyrobil tento výtah. Skládá se z jeklu 20 × 20, který můžu nastavit až do výšky pěti metrů. Zhotovil jsem si také rámeček, do kterého zapadne roják. Pod rámečkem jsou dva úhelníky a mezi nimi jsou ložiska, která jedou po jeklu. Třetí ložisko je pod rámečkem na úhelníku a slouží jako podpora, též jede po jeklu. Na konci jeklu je řemenice, která se otáčí na čepu, do něhož zapadá provaz, který je připevněn na rámečku. Druhým koncem výtah zvednu a zajistím šroubkem.

Postup:

Na jekl nasadím rámeček s ložisky řemenice, a jestliže je výška přes tři metry, nainstaluji takzvanou sukýnku, která udržuje stabilitu, a nasadím rojáček, do kterého dám dva rámečky. Vytáhnu rojáček pod roj a tyčí zatřepu větví. Pak nechám roj zklidnit. Po zklidnění vše svezu dolů, zastrčím víko, nechám mezeru a opět vytáhnu nahoru. Po usazení zbytku včel sjedu dolů, rojáček uzavřu a odnesu ho do sklepa. Po dvou dnech roj usadím do úlu.

Václav Šemoukrouch

Memorandum

Vojenské lesy otevřou své přírodní lokality včelařům

Český svaz včelařů, z.s., a Vojenské lesy a statky ČR, s.p., uzavřely memorandum o vzájemné spolupráci. Jejím smyslem je podporovat včelařství, jeho tradice a spolkovou činnost včelařů, ale také možnost využití přínosů včel pro posílení biodiverzity a biologickou rovnováhu přírody. V rámci této spolupráce nabídnou Vojenské lesy a statky své unikátní přírodní lokality k dispozici malým včelařům.

Memorandum podepsali ředitel Vojenských lesů a statků Petr Král a předsedkyně Českého svazu včelařů Jarmila Machová. Čeští včelaři tak budou moci pro svou činnost využívat šest přírodních lokalit, které Vojenské lesy spravují v bývalých vojenských újezdech i v okolí těch stávajících. S ohledem na omezení související s výcvikovou činností armády nebudou včelstva v aktivních vojenských újezdech. Společným jmenovatelem lokalit, které Vojenské lesy a statky dají spolkovým včelařům k dispozici, je, že se v drtivé většině jedná o unikátní přírodní oblasti, kterým se po desetiletí vyhnul civilizační ruch včetně intenzivního zemědělského využití a „chemizace“ krajiny.

Podmínky dohody lesníků se včelaři stanoví, že vhodné lesní pozemky vytipují zájemci o umístění včelstev se správci jednotlivých lokalit. Stanoviště budou muset být od sebe vzdálena minimálně dva kilometry a konkrétní člen spolku na ně

s Vojenskými lesy a statky uzavře nájemní smlouvu maximálně na čtyři roky za symbolický nájem. Podmínkou je, že na stanovišti neumístí včelař více než 20 včelstev. „Smyslem této spolupráce je pro nás využití přínosu včely medonosné pro ekologickou stabilitu krajiny. A také proto, že chceme podpořit tuto společensky přínosnou spolkovou činnost,“ vysvětlil ředitel VLS Petr Král.

Lesníci včelařům poskytnou i další součinnost, především možnost příjezdu na stanoviště po lesních cestách. Dohoda se opírá i o lesní zákon, který stanoví, že správce lesa je povinen zajišťovat, aby lesy rovnoměrně a trvale plnily všechny své funkce, tedy i funkci ekologickou. „A k zajištění této funkce lesů přispívají významnou měrou také hmyzí opylovatele. Proto chovatelé mohou se souhlasem vlastníka lesa z důvodu opylování rostlin, využití medovice a zlepšení produkce semen lesních dřevin lesa umísťovat svá

včelstva na lesních pozemcích,“ dodala Jarmila Machová s tím, že spolupráce s vojenskými lesy je oboustranně výhodná. Součástí memoranda je také dohoda o spolupráci na osvětové činnosti. Svaz tak bude moci propagovat svou činnost na akcích, které Vojenské lesy a statky pořádají pravidelně pro veřejnost. Včelaři se pravděpodobně představí na Lesnickém dnu v Ralsku, Dětském dni na šumavské Olšině, ale také na tradiční každoroční prezentaci Armády ČR a VLS s názvem Armáda, lesnictví a myslivost na Libavě.

(PK)

Jarmila Machová a Petr Král při podpisu memoranda

Včelaření pro děti

Se zajímavým počinem letos přišlo nakladatelství Kazda, které nechalo přeložit německý originál knížky Včelaření pro děti, jejímiž autorkami jsou Sarah Budeová a Rebecca Schmitzová. Věřím, že nejen děti, ale i dospělí si v ní najdou mnoho dosud pro ně neznámých zajímavostí.

Knížka atypického formátu na osmdesáti stranách neotřelou formou přibližuje svět včel. Je členěna do čtyř kapitol. V první seznámujeme s obyvateli včelího úlu, tedy s dělnicemi, trubci a matkou. Ale hned následující kapitola je už věnována samotnému včelaření. Poskytne dětem v rodinách i ve včelařských kroužcích či ve školách základní návod, jak se o včelstvo starat, aby se mu dařilo a přinášelo včelaři užitek, především med a vosk. Třetí část přináší zajímavé nápady, jak lze včelí produkty zužitkovat v domácnosti. Najdeme zde jak chutné recepty z medu, tak i návod na výrobu voskovaných textilních ubrousků pro balení potravin, nejčastěji svačin. Závěrečná část knížky, nazvaná Chráníme včely, pak inspiruje nápady, jak v okolí včelího stanoviště vylepšit zdroje

nektaru a pylu. Jsou zde zmíněny i včely samotářky a jejich nevhodnější obydlí, jehož vytvořením lze mít na zahradě různorodost opylovačů. Na vnitřním zadním přebalu knížky je i klíč k určování včel samotářek. Na deskách jsou pak široké klopky, které umožní bez listování pokračovat v četbě na stránce, kde čtenář skončil.

Je nutné ocenit i práci překladatele Davida Krásenského, který si dal záležet na správném včelařském názvosloví i na tom, aby v textu nebyly otrocky přeložené germanismy, jak to u převzatých děl nezdědka bývá. Pro další rozšíření včelařského obzoru jsou na poslední straně odkazy na zajímavé včelařské webové stránky.

Publikace je doplněna 111 názornými fotografiemi, které výstižně dotvářejí její

obsah. Včelaření pro děti tak bude jistě předvánočním obohacením na knižních pultech i v knihovničkách budoucích i současných včelařů.

Zdeněk Kulhánek

Zeptali jste se...

Včera jsme měli první schůzku včelařského kroužku. Napsal jsem dvěma členům, kteří mají včely, aby donesli Žádost o dotaci a statistiku. Oni mi ale řekli, že byl u nich jednatel a že to mají poslat do Prahy, protože nejsou členové ČSV. Domníval jsem se, že členové kroužku jsou součástí ČSV. Musí podat ještě přihlášku za člena, když jsou zaevidováni v CISu?

B.T.

Jednatel má pravdu. Členem ČSV je včelařský kroužek mládeže, nikoli jeho členové. Ti nemusejí být členy svazu a také tomu tak většinou je. Členové kroužku, kteří mají včelstva, se často hlásí v organizaci za řádné členy. Podle stanov se členem svazu může stát fyzická osoba starší než 10 let. I nezletilí členové jsou pak členy svazu stejně jako ostatní fyzické osoby.

Jak postupovat v potvrzování formulářů 1.D o počtu včelstev nečlenů či členů z jiných ZO? Je celkem nereálné při vyšším počtu včelstev i včelařů tyto osoby osobně obejít a ručit svým podpisem za údaje v potvrzení uvedené. Proto vás žádám o praktickou radu.

R. B.

Předpokládá se, že většinu stanovišť zejména členů, kteří mají na území vaší ZO registrována stanoviště včelstev, znáte. Většina ZO také pomáhá i nečlenům se zajišťováním léčiv nebo i s léčením, takže znají i jejich hospodářství. Nikde není napsáno, že všechna stanoviště, na která budete podepisovat potvrzení, obejdete. Máte však možnost tam, kde si nejste úplně jisti, nebo stanoviště vůbec neznáte, provést ověření údajů na místě. Chovatel je povinen vás na své stanoviště pustit. Takže můžete postupovat tak, že u těch, jejichž hospodářství neznáte, si včelstva zkontrolujete před vydáním potvrzení. Tam, kde to znáte a přibližně víte, kolik včelstev chovatel má, můžete potvrzení podepsat. Tam, kde si chcete ověřit počty včelstev pak podle systému, který si stanovíte, můžete provést ověření údajů. Např. z deseti stanovišť navštívíte tři vytipovaná, další rok zase jiná tři stanoviště, tak jak si to stanovíte, aby vás to příliš nezatěžovalo. Členům vaší ZO žádná potvrzení nevydáváte, ale ověření údajů můžete samozřejmě provést i u nich. V této souvislosti připomínám, že svaz za administraci dotace 1.D dostává 5 % z poskytované částky. Není možné, aby vydání jakýchkoli potvrzení nebo učinění jakýchkoli úkonů

s administrací dotace spojených bylo podmiňováno zaplacením poplatků, ať už jde o členy, nebo nečleny.

Na registrační příspěvky existují v našem okrese různé pohledy. Stanovy svazu v čl. 12 bod 5 písm. i) říkají, že ZO může stanovit registrační příspěvky. Může je stanovit na člena maximálně do výše příspěvku na vlastního člena, který je příjmem základní organizace. Podrobnosti upraví vnitřní svazová směrnice (Směrnice ČSV o registračních příspěvcích č. 2/2016 bod 8). Výklad některých ZO u nás je takový, že mají stanoven příspěvek na člena pro ZO ze včelstva, a tudíž je jejich úprava v souladu se stanovami. Chci vás požádat o vysvětlení, jaký je tedy správný výklad tohoto bodu stanov.

M.P.

Kolem stanovení registračního příspěvku, ač o něm bylo napsáno mnoho v rámci rubriky ve Včelařství nebo v oběžníku č. 4/2006, je stále mnoho nejasností. Registrační příspěvek vybírají ZO od členů ČSV, kteří mají na jejich území trvale umístěna včelstva a přitom nejsou jejich kmenovými členy. Tito členové jsou povinni svá včelstva u této ZO zaregistrovat a spolupracovat s ní. Registrační příspěvek stanovuje ZO na výroční členské schůzi. Může být stanoven maximálně ve výši členského příspěvku na člena, který si ZO vybírá na svou činnost. Z uvedeného vyplývá, že nelze vybírat registrační příspěvek od nečlenů ČSV a od členů ČSV nelze vybírat registrační příspěvek ze včelstva, ani jakkoli tento příspěvek ukládat v souvislosti s počtem registrovaných včelstev. Pokud tedy ZO od svých členů vybírá členský příspěvek ze včelstva a příspěvek na člena nevybírá, pak jej nemůže chtít ani od registrovaného člena. Ten v tomto případě při zachování všech svých práv jako registrovaný člen nic neplatí. Změna stanov v tomto smyslu proběhla v roce 2005 proto, aby zejména velcí včelaři, kteří mají více stanovišť, neplatili příspěvek ze včelstva dvakrát. Pokud ZO tvrdí, že jejich příspěvek na člena je příspěvek ze včelstva, pak to je nesmysl a obcházení stanov.

Naše okresní organizace svolala konferenci na 28. března 2020. Ze známých důvodů bylo její konání zrušeno. Nyní máme svolánu konferenci na konec října 2020, avšak situace se opakuje. Patrně nejsme jediná OO v obdobné situaci a možná se stejným problémem bude za-

bývat i RV, co se týče konání sjezdu. Proto uvažujeme o řešení odeslat e-mailem zvoleným delegátům (náhradníkům) na konferenci všechny zprávy o činnosti OO, hospodaření OO, OKK, plán činnosti, vyjádření ke změně stanov, kandidátky do OV a OKK (což již obdrželi), návrh usnesení a další vypracované body programu v písemné podobě a vyzvat je, aby se k dokumentům vyjádřili a odsouhlasili je elektronickou cestou, tj. per rollam. Tak by mohlo dojít k volbě členů výboru OO, OKK a schválení usnesení konference bez osobního kontaktu. A nyní dotaz: Je v případě, že by se odložená konference opět neuskutečnila, možnost jednání per rollam?

J. K.

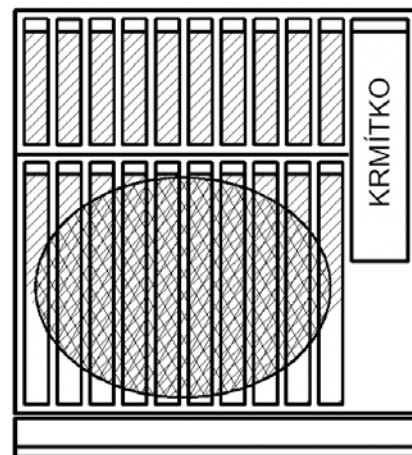
Naše stanovy upravují možnost jednání per rollam jen pro statutární, výkonné a kontrolní orgány svazu, nikoli pro nejvyšší orgány svazu, jako jsou sjezd, konference a členská schůze. Dále formou per rollam podle stanov nelze volit. Pro případy nouzového stavu a mimořádných opatření, což je nyní právě aktuální, je tu tzv. Lex Covid, tj. zákon č. 191/2020 Sb. V tomto zákoně jsou mimo jiné řešena rozhodování orgánů právnických osob v písemné formě nebo s využitím technických prostředků, i když to jejich stanovy neumožňují. Podmínky rozhodování per rollam pro nejvyšší orgán spolku, tj. konferenci, stanoví statutární orgán, v tomto případě předsednictvo okresního výboru. Tyto podmínky musí být členům orgánu, tj. delegátům konference, oznámeny v dostatečném předstihu před rozhodováním. Současně je třeba jim dostatečně před termínem jednání per rollam zaslat program jednání, dokumenty, které se mají schvalovat, návrh funkcionářů k volbě a návrh usnesení. Rozhodnutí je přijato dnem, kdy je odesílateli doručeno souhlasné stanovisko posledního delegáta, kterým je dosaženo souhlasu nadpoloviční většiny všech členů orgánu. Ve výše uvedeném zákoně je odkazováno na ustanovení § 652 – 655 zákona o obchodních korporacích, které se zabývají průběhem hlasování per rollam členské schůze družstva a které lze použít obdobně. Je třeba postup jednání per rollam stanovit tak, aby v budoucnu nebyly pochybnosti o tom, co a jak bylo schváleno, nebo kdo a jak byl zvolen. Obdobně to platí i pro výroční členskou schůzi, pokud náhodou ještě tento rok u některé ze základních organizací neproběhla.

Mgr. Jarmila Machová

Ošetřování včelstev v systému Dadant pokračování

Zimování s nízkým nástavkem nahoře (s krmnou komorou)

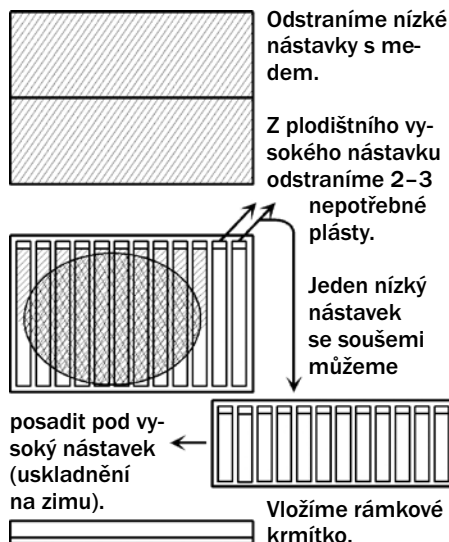
Úpravu provedeme ihned po medobraní. Volný prostor pod krmítkem nevadí. Ostatní stejně jako u předchozího schématu.

V minulém čísle jsem o systému Dadant psal obecně a nyní si postupně popíšeme, jak včelstva v průběhu roku ošetřovat a tak využívat výhod práce v tomto systému.

Nejprve si tedy základní body včelaření v systému Dadant shůme:

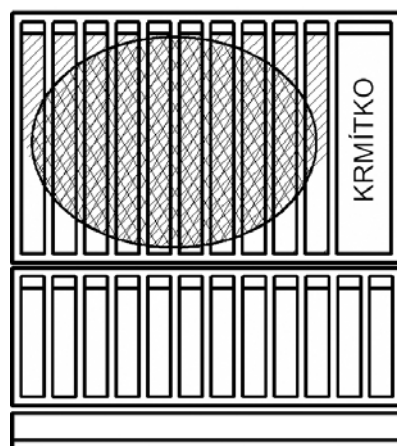
- Menší spotřeba času při zásazích v průběhu včelařského roku
- Využití aktivace k vyšší sběratelské činnosti
- Možnosti odběru medných plástů se zralým medem i v průběhu snůšky
- Za určitých podmínek možnost získávání jednodruhových medů
- Využití různých pomůcek při odběru medných plástů

Konec snůšky – podletí – poslední medobraní

S přípravou zimního prostoru začínáme již v polovině června. Při studené stavbě zúžíme nesouměrně česno o jednu třetinu a necháme zakrytou část pod budoucím krmítkem. Sem přemístujeme plásty, které budeme před zimou vyřazovat. Počítáme s odstraněním 2–3 plástů. Po skončení snůšky a po posledním medobraní uspořádáme úlový prostor podle schématu a vložíme rámkové krmítko.

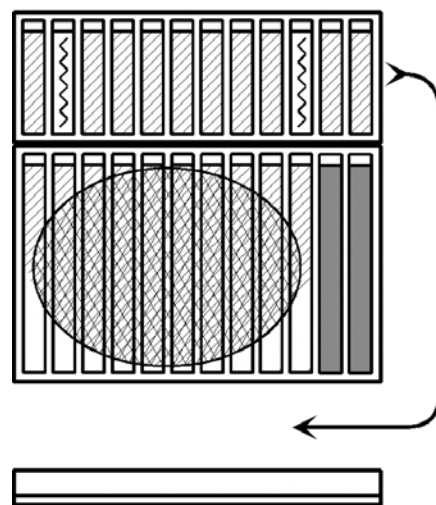
Doplňování zásob

Doplňujeme zásoby roztokem po 5–6 litrech. První dávku vložíme ihned po odstranění nízkých nástavků s medem. Doplnění zásob ukončíme nejpozději do 5. září. Krmítko nahradíme přepážkou (přepážkami).

Jeden nízký nástavek se soušemi (horní schéma) můžeme umístit pod vysoký nástavek a tak souše nízkého nástavku skladujeme přes zimu, včely nám je pohledají před zavíječem. Je výhodné a dnes i dost rozšířené nechat nízký nástavek nad vysokým jako zásobní komoru. Zásoby doplňujeme v tomto případě tak, aby byl nízký nástavek zcela zaplněn a ve vysokém nástavku byly věnce zásob aspoň 3–5 cm.

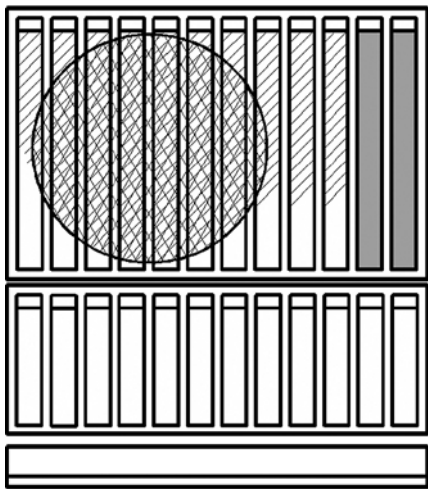
Přemístění krmné komory pod vysoký nástavek

Provádíme co nejdříve v únoru až březnu. Do nízkého nástavku na uvolněné místo přidáme dvě mezistěny, které čekají, až vznikne stavební pud, někdy až po přemístění zpět nad vysoký nástavek. Slabší včelstva můžeme zúžit (viz dále). Pokud je v nízkém nástavku plod, záměnu neprovádíme.

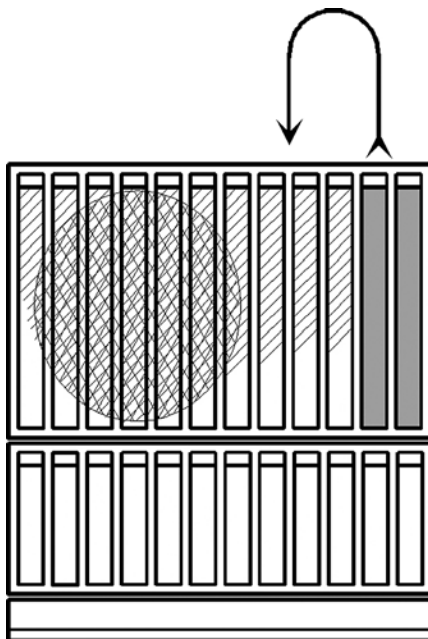
V průběhu předjaří podsuneme nízký nástavek se zásobami pod vysoký. Docílíme tím podněcovacího efektu nebo jinak řečeno včelstvo probudíme ze „zimního spánku“. Je to zásah běžně využívaný u nástavkového včelaření.

Jarní prohlídka – silná včelstva

Nezůžeme, ponecháme i v případě, kdy jsou neobsednuté i dvě uličky. Když se objeví stavební pud, vložíme do vysokého nástavku mezistěnu (i dvě k plodu).

Jarní prohlídka – slabší včelstvo

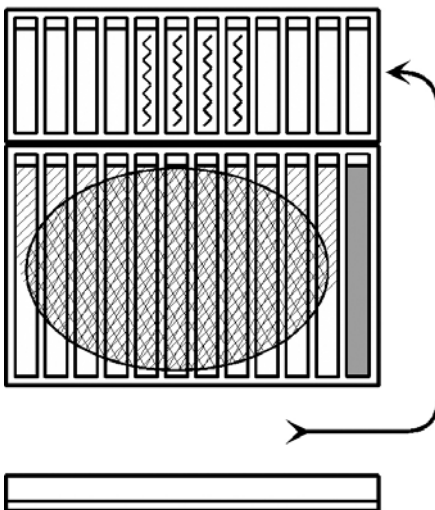

Zjistíme počet obsednutých uliček. Přepážku přemístíme tak, aby zůstala neobsazená maximálně jedna ulička. Po zesílení posuneme přepážku, případně vložíme mezistěnu.

Jarní prohlídku provedeme co nejdříve. Při studené stavbě po sejmutí krycí fólie na rámcích vidíme neobsazenými uličkami až k česnu. Podle síly včelstva posuneme přepážku (Blinovu) tak, aby u silných včelstev zůstaly neobsazené maximálně dvě

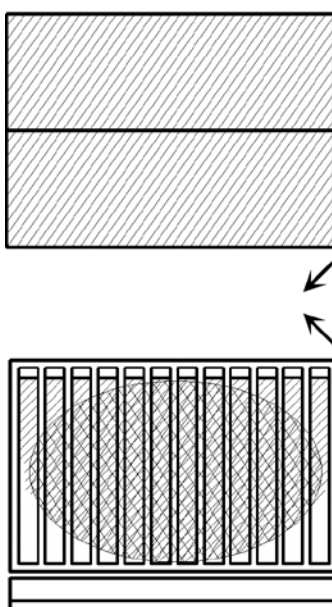
uličky, u slabších pak maximálně jedna. Nadbytečné plásty necháme za přepážkou. Dříve se tomu říkalo komorování. Včelstvo nemusí vyhřívat prostor vedle sebe a rychleji sílí. Kladný vliv má i velká plastová plocha pro plodování. Množství zásob by nemělo klesnout pod 10 kg.

Jaro a léto

Nízký nástavek přemístíme nahoru, vysoký nemusí být plně vystrojen – obsazen. Prostřední 3–4 souše nízkého nástavku mohou být nahrazeny mezistěnami. Před záměnou musí včely začínat obsedat nízký nástavek.

Na jaře matky zakládají velké plodové plochy a včelstva sílí. Sledujeme a předpovídáme obsazení uliček, včas posuneme přepážku. Když se objeví stavební pud, přidáme mezistěnu, případně i dvě, každou z jedné strany plodového tělesa. Při tvorbě oddělků s velkými plásty dáme za plodové mezistěnu nebo souš. To závisí na kondici včelstva. Každé včelstvo by mělo vystavět a zaplodovat 3–5 mezistěn. Nízký nástavek dáváme nad vysoký

v době, kdy včely začínají obsedat nízký nástavek a přínos by začal omezovat matka v kladení ve vysokém nástavku. Podmínkou není plné vystrojení vysokého nástavku.

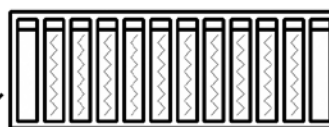
Přidávání nízkých nástavků

Pokud je nízký nástavek nad vysokým nástavkem zčásti zanesen a trvá snůška, přidáme další nízký nástavek mezi vysoký nástavek a původní nízký. Nízký nástavek vystrojíme soušemi, nebo kombinované soušemi a mezistěnami. To závisí především na tom, co máme k dispozici. Přidáním nízkého nástavku mezi vysoký nástavek s plodovým tělesem a plně nástavky nahoře se vytvoří prázdný prostor nad plodovým tělesem, který stimuluje aktivitu včelstva. I když odebíráme shora nízké nástavky s medem, po vytáčení zachováme přidávání prázdného nízkého nástavku nad vysoký po jednom. Jen v případě intenzivní a delší snůšky si můžeme spíše výjimečně přidat dva nízké nástavky. Nikdy nepřidávejte prázdné nástavky nahoru nad poloplné nebo plně nízké nástavky. Použití mřížky není podmínkou. Bez ní nám matka zaklade v nízkém nástavku nějaký plást nebo mezistěnu, ale s tím si při tradičním odběru medných plástů poradíme. Ale pokud hodláme používat pro odvěčlování výkluzy, pak se bez mřížky neobejdeme. Není nutné umísťovat mřížku na vysoký nástavek, ale například na nízký nad vysokým.

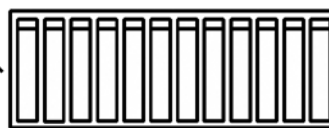
Zajímavosti o vedení včelstev v systému Dadant najdete v Kalendáriu Jiřího Slámy. Podrobněji je pak metodika popsána v publikaci Kamler a kol., Metodika ošetřování včelstev v 11–12rámkovém systému Dadant a na toto téma je pod stejným názvem natočeno i DVD. Obojí je možno zakoupit v prodejně VÚVě Dol.

Dr. Ing. František Kamler

Nízké nástavky s medem odebíráme nahoře.

Nízké nástavky se soušemi nebo mezistěnami vkládáme nad vysoký plodový nástavek.

Plodištní vysoký nástavek doplníme mezistěnami, odebrané plodové plásty nahradíme mezistěnami k zaklazení.

V polovině léta zůžeme ke straně o třetinu, uzavřeme stranu k budoucímu krmítku.

*Objektivem
Zdeňka Dukáta*

Genetické tajemství kapských včel

Třicet let pátrali genetici po příčině zvláštní plodnosti dělnic kapských včel. Nyní odhalili gen, který je za tuto unikátní vlastnost afrického poddruhu včely medonosné zodpovědný.

Dělnice včely medonosné jsou za běžných podmínek neplodné. Pokud už kladou vajíčka, vyvíjejí se z nich trubci, protože dělnice na rozdíl od včelí matky neabsolvovaly svatební let a nejsou oplodněné. Dělnice včely kapské mají z tohoto pravidla výjimku. Kladou vajíčka celkem bez zábran. Z těch se však nevyvíjejí trubci, ale opět jen plodné dělnice.

Pro určení pohlaví je klíčový obsah dědičné informace v buňkách včely. Tělní buňky dělnic a matek nesou dvě sady dědičné informace. Jednu jim dala do vlnku matka a druhou trubec. Každá sada včelí dědičné informace je rozdělena na šestnáct „porcí“ – tzv. chromozomů. Matky a dělnice tak nesou v buňkách těla po dvaatřiceti chromozomech. Do vajíčka ukládají jen jednu sadu dědičné informace. Pokud není vajíčko oplozeno, vyvine se z něj trubec, v jehož tělních buňkách se nachází vždy jen jedna sada dědičné informace o šestnácti chromozomech. Trubec pak tuto sadu ukládá do každé ze svých spermií. Při oplo-

zení vajíčka spermií se spojí sada dědičné informace matky se sadou dědičné informace trubce a vzniká buď dělnice, nebo matka se dvěma sadami dědičné informace tvořenými třiceti dvěma chromozomy. Neoplozená vajíčka dělnice nebo i matek dostávají jednu sadu dědičné informace o šestnácti chromozomech a jsou tím předurčena k vývoji v samčí pohlaví.

Ale dělnice včely kapské ukládají do vajíček obě ze svých sad dědičné informace. Proto se z jejich vajíček i bez oplození vyvíjejí dělnice. Ty zdědí schopnost tvořit vajíčka se dvěma sadami dědičné informace a tuto vlastnost předávají další generaci potomstva. Pokud by bylo takové vajíčko oplozeno, přibyla by mu ještě trubčí sada dědičné informace a disponovalo by trojicí sad dědičné informace o osmačtyřiceti chromozomech. To by s sebou přineslo komplikace s fatálními následky.

Potomstvu matek kapských včel, které se pářily s trubci, však tento neblahý konec nehrozí, protože tyto matky produkují

celkem spořádaně vajíčka s jednou sadou dědičné informace. Svou roli tu zjevně sehraává akt páření s trubci, protože po umělé inseminaci tvoří matky vajíčka se dvěma nebo dokonce se s třemi sadami dědičné informace. Pokud je oplozeno vajíčko se dvěma sadami dědičné informace, jedinec nese tři sady o osmačtyřiceti chromozomech a jeho vývoj nepokračuje. Naopak oplození vajíčka se třemi sadami dědičné informace spermií trubce vede ke vzniku životaschopných jedinců nesoucích čtyři sady dědičné informace se čtyřiašedesáti chromozomy.

Přirozeně oplozené matky včely kapské brání svými feromony dělnicím v rozmnožování tak, jak je to běžné i u dalších poddruhů včely medonosné. Pokud ale matka ze včelstva kapských včel zmizí nebo zeslábně, dělnice svou schopnost rozmnožování velmi rychle uplatní.

Sociální parazitismus

Kapské včely se vyskytují na jihu Afriky, kde byly popsány jako samostatný poddruh včely medonosné *Apis mellifera capensis*. Dají se jasně odlišit od dalšího poddruhu středoafričké včely medonosné

Apis mellifera scutellata. Oba poddruhy žijí vedle sebe, ale jejich soužití lze těžko označit za bezkonfliktní. Plodné dělnice včely kapské pronikají do úlů a hnízd včely středoafričké. Domácí dělnice tyto vetřelkyně tolerují a nechají je klást vajíčka, o která se starají jako o vajíčka vlastní matky. Dělnice kapské včely své nedobrovolné hostitelky donutí ke shovívavosti tím, že produkují stejné feromony jako včelí matka.

Podobně jako matka se ani dělnice kapské včely nepodílejí v hostitelském včelstvu na budování kolonie či na jejím zásobování a zabezpečení. Věnují se výhradně rozmnožování a uplatňují životní strategii obecně označovanou jako sociální parazitismus.

Kapské včely nabírají postupně v hostitelském včelstvu na převaze. Počty dělnice včely středoafričké klesají až na úroveň, kdy nestačí zabezpečit chod včelstva a to následně kolabuje. Včely středoafričké hynou a jejich kapské protějšky se rozletí do okolí, aby si našly nový domov v jiných včelstvech včel středoafričkých. Jihoafrické včelaře tak kapský sociální parazit ročně připraví o deset tisíc včelstev.

Pátrání po „kapských“ dědičných vlohách

Je zřejmé, že za zvláštním způsobem rozmnožování včely kapské, při němž se plodné dělnice obejdou bez páření s trubci, stojí dědičnost. Po vlohách, které jsou za to zodpovědné, však genetici marně pátrali dlouhých třicet let. Nyní hlásí úspěch při honu na „kapské vlohy“ mezinárodní tým vedený Benjaminem Oldroydem z australské University of Sydney. Výsledky jejich výzkumu otiskl vědecký časopis *Current Biology*.

„Pohlavní rozmnožování je opravdu divný způsob rozmnožování. Přesto je to pro živočichy a rostliny na Zemi ten nejrozšíře-

nější způsob,“ říká Oldroyd. „Je skutečně záhada, proč se tolik pozemských organismů rozmnožuje pohlavně. Evolučně to nedává smysl. Nepohlavní rozmnožování je podstatně efektivnější a organismy se k němu tu a tam vrací.“

Jasná výhoda nepohlavního rozmnožování, při němž si organismus „vystačí sám“, spočívá v tom, že rodič předává nepohlavně zplazenému potomkovi svou kompletní dědičnou informaci. To platí i o dělnicích zplazených plodnými dělnicemi včely kapské. Nesou kompletní dědičnou informaci své biologické matky. Při pohlavním rozmnožování ukládá rodič do potomka jen polovinu své dědičné informace a z ryze genetického hlediska se tak o potomka oba rodiče dělí. Tato nevýhoda je však více než vyvážena tím, že otec a matka vytvářejí v dědičné informaci potomků nové kombinace vloh. Ty mohou být výhodné při změně životních podmínek, např. při konfrontaci s cizopasníky, bakteriemi, viry, při změně klimatu a následných změnách fauny a flóry. Potomek vzniklý nepohlavním rozmnožováním pouze kopíruje dědičnou informaci svého jediného rodiče a výhody spojené s novými kombinacemi vloh musí oželet. Dokud se však s takovou výzvou v podobě změn životních podmínek nestřetne, nepohlavní rozmnožování mu nevádí. Kapské včely ovšem nejsou na nepohlavní rozmnožování bezvýhradně odkázány, protože po páření s trubci se matky rozmnožují „spořádaně“ pohlavním rozmnožováním a nové kombinace vloh vytvářejí.

Síla jediného genu

Oldroyd a jeho spolupracovníci zkřížili včelu kapskou se včelou středoafričskou a křížence podrobili genetickým analýzám. Při tom sledovali, kteří kříženci zdělili schopnost klást vajíčka se dvěma sadami dědičné informa-

ce a kteří o tuto vlastnost přišli. Pokusy se uskutečnily v Jižní Africe, protože zavlečení kapské včely do nových oblastí by znamenalo pohromu. V zemích s intenzivním chovem včel by mohly být následky podstatně závažnější než v chovech na jihu Afriky.

„Rozhodně nesmíme dopustit, aby se kapská včela dostala k nám do Austrálie,“ zdůraznil Oldroyd. A zcela jistě to platí i pro další kontinenty. Ostatně jedna pohroma už z Afriky přišla, když se po Americe z Brazílie rozšířily agresivní afrikani-zované včely.

Analýzy odhalily, že za schopnost tvořit vajíčka se dvěma sadami dědičné informace je zodpovědný gen GB45239, nacházející se na jedenáctém ze šestnácti včelích chromozomů. Jiné „podezřelé“ geny, o kterých se dříve spekulovalo jako o významných hráčích v reprodukci kapských včel, při detailnějším pohledu vypadly ze hry. Zdá se, že za zvláštností vajíček dělnic včely kapské stojí z valné části skutečně jen jeden jediný gen a tím je GB45239.

„Naše studie odhaluje, jak mutace ovlivňující sekvenci nebo expresi jednoho jediného genu mohou úplně změnit rozmnožování celé populace,“ píše Oldroyd a spol. v závěru své studie.

Kapské včely dědí variantu genu GB45239, která se liší od varianty nesené středoafričskými včelami. Podle „kapského“ a „středoafričského“ genu GB45239 se vytvářejí proteiny, které se v některých místech liší v jednotlivých aminokyselinách. Z toho plyne i odlišná funkce tohoto proteinu při tvorbě vajíček. Protein kódovaný genem GB45239 se vyrábí přednostně ve vaječnicích včel a kapské včely si ho vytvářejí mnohem méně než včely středoafričké. Není to zřejmě dáno vlastní stavbou proteinu, ale odlišnostmi v regulační části genu GB45239, tedy v té části DNA, která genu předchází a funguje jako jeho „zapínač“.

Oldroyd a jeho spolupracovníci došli k závěru, že gen GB45239 plní důležitou funkci při tvorbě vajíček a podílí se na vzájemném oddělení dvou sad dědičné informace od sebe a vytvoření vajíčka s jednou sadou dědičné informace. Řada jeho defektů může mít za následek neplodnost. Ale v tomto případě vstoupila do hry šťastná náhoda a kapské včely získaly k tradičnímu pohlavnímu rozmnožování včel náhodou také efektivní způsob nepohlavního rozmnožování.

Jaroslav Petr

Ilustrační foto: Wikimedia

Včela medonosná kapská

Zdroj: Yagound B. et al. A single gene causes thelytokous parthenogenesis, the defining feature of the Cape honeybee *Apis mellifera capensis*. *Current Biology* 30, 2248-2259, 2020

Perga – včelí zlato

Vyřazený plást s pergou

Perga je včelami zpracovaný rouskový pyl. Přelom léta a podzimu pak je ideální k přeskládání včelího díla k zazimování a často při tom mezi plásty najdeme množství pylových zásob, které včelstvu přes zimu nenecháme, protože by na pylu nepřežilo. Velkou škodou by však bylo přebytečný plást s pergou vytavit.

Pergu můžeme využít v náš prospěch při prevenci chorob či řešení zdravotních neduhů. Pokud bychom srovnali rouskový pyl a pergu, tak k terapeutickým účelům je vhodnější využít pergu. Rouskový pyl totiž naším zažívacím traktem projde z větší části nevstřebán. Včely však rouskový pyl uloží do buněk, udusají a zalijí vrstvičkou medu. Pylové obaly vlivem fermentace popraskají a v tu chvíli jsou pro nás vstřebatelné.

Pylové zásoby vyřízneme z rámků, nakrájíme na čtverečky o velikosti zhruba 10 × 10 cm a uložíme je minimálně přes noc do mrazničky. Ráno je vložíme do plastového kbelíku a přikryjeme destičkou s otvorem, kudy jsme provlékli nerezovou míchačku na barvu. Míchačku připevníme k vrtačce a svižně promícháme. Čím mladší plást, tím lépe se košilký oddělují od pergy. Je potřeba pracovat rychle a nejlépe v chladnějším prostředí, protože perga rychle taje.

Po oddělení pergy od vosku vysypeme směs na síto ze včelařského pletiva a prosejeme. Poté ještě pergu vysypeme na stůl a probereme zbytky vosku. Získáme tak množství pergy velmi jednoduchým způsobem, bez vypichovačů a drahých přístrojů. Pergu poté usušíme na pečicím papíře v troubě při teplotě 40 °C nebo v sušičce na ovoce.

Varianty uchování

Hermetický obal, prachovnice, mrazák, pastovaný med. Trvanlivost pergy je přibližně rok.

Varianty užívání

- Nativní – pergu rozkouskujeme a sníme či přimícháme do salátu, jogurtu apod.

- V medu – zmrzlou pergu rozemeleme a zamícháme do pastovaného medu.
- V čokoládě – pergu můžeme obalit v rozpuštěné čokoládě.

Složení pergy

Podle výzkumu V. G. Čudakova obsahuje perga až 250 složek. Tou hlavní jsou bílkoviny (20–30 %) a dále pak esenciální aminokyseliny, 3–15 % tuků, cukry 7,5–41 %, minerální látky 1–7 % a stopové prvky 1–5% (křemík, vápník, fosfor, magnezium, železo, draslík, molybden, kobalt, mangan, nikl, zinek a další), vitaminy B, B5, B8, B2, B1, C, D, E, biotin, rutin a další, organické kyseliny (jablečná, vinná, malinová, jantarová, apod.), enzymy, nukleové kyseliny, růstové regulátory a další složky.

Zdravotní prospěch z pergy

Vzhledem k tomu, že včely pergou krmí svůj plod, je zcela logické, že i nám pomáhá při růstu tkání. Využít tento benefit můžeme při frakturách, úrazech, po operacích, při léčbě ran (dekubity, diabetická noha, bérčové vředy), obecně i při růstu u dětí.

Ač se to může zdát paradoxní, pyl se dá dobře využít i při léčbě pylové alergie. Pergu je nutné mít lokální a nejlépe z období, kdy se vyskytují alergické projevy. Pergu alergici poté užívají nejlépe v neaktivním období, tzn. od podzimu do jara. Organismus „si zvyká“ na pyl přes zažívací systém

a alergické projevy se mírní nebo dokonce zcela vymizí.

Doporučuje se při doplnění vitamínů a minerálních látek pro těhotné a děti nebo jako doplňková léčba u diabetu. Působí také dobře při ekzémech, kdy pomáhá regenerovat tkáň.

Zajímavosti o účincích pergy

Sledování z Bosny a Hercegoviny ukazuje, že užíváním pergy se posilují vlasy a nehty, a taktéž je dokázáno, že má vliv na menší vypadávání vlasů. Polské výzkumy pak dokazují, že perga zlepšuje krevní obraz. Je proto vhodná u dárců krve i u poruch krvetvorby.

Další polský klinický výzkum dokázal, že u pacientek léčených s rakovinou děložního čípku se vlivem pergy snižují nežádoucí účinky ozařování. U žen, které užívaly pergu, byl lepší krevní obraz, zvýšil se počet červených krvinek, hemoglobinu a snížila se hladina cholesterolu. Tato skupina žen byla také méně náchylná na záněty močového systému, zlepšil se jejich psychický stav, spánek a chuť k jídlu.

Podle francouzských výzkumů vitamin E z pylu mírní následky otravy oxidem uhličitým. Dále popisují, že pyl blahodárně působí na zažívací trakt, harmonizuje jeho funkci a dá se využít jak u zácpy, tak i u průjmů. Působí jako probiotikum. Perga zároveň zlepšuje funkci imunitního

systému. Velký úspěch pak francouzští lékaři zaznamenali při léčbě onemocnění prostaty. Dále po užívání pergy registrovali zlepšení paměti a doporučili ji jako prevenci mozkové příhody.

Rumunští výzkumníci popsali kladné výsledky terapie pylem u nemocných s jaterními chorobami. A ruští badatelé zase zkoumali vliv rutinu z pergy na cévní systém a zaznamenali zlepšení jeho funkce. Stejně tak zjistili, že soustavné užívání pergy léčí a preventivně působí proti adenomu prostaty. V tomto případě se perga užívá perorálně (ústí) nebo také formou čípků, které jsou vyrobeny z propolisu, pergy, medu, vosku a kakaového másla.

Je tedy zřejmé, že perga je unikátní přírodní produkt s mimořádnými ozdravnými vlastnostmi. Má všestranné využití a řadí se mezi tzv. superpotravinu. A může to být i další váš produkt, který nabídnete zákazníkům.

Závěrem chci ovšem upozornit, že při užívání včelích produktů v rámci terapie je velmi důležité zvolit vhodnou metodu ošetření včel při léčbě varroázy. Nemůže se používat takřkajíc „tvrdá“ chemie. Před užíváním pergy je také vhodné se nejprve poradit se svým lékařem.

Mgr. Monika Jindrová
absolventka SZŠ
Včelařství Kunvald

Získávání pergy pomocí nerezové míchačky

Pergu je možné uchovávat v medu

Včelaření v Belgii

Dny Medu 2019. Zprava Steven Vandebuerie, manželé Lefevrovi, předseda ZO Václav Janovský, náměstek primátora PaedDr. Jan Mazuch a manželé Olejniczakovi z polského Belchatówa

Koronavirus způsobil, že se letos nekonala tradiční akce pardubických včelařů Dny Medu. Během dosavadní dvacetileté historie na ně přijížděly i včelařské delegace z družebních měst Pardubic z jiných států. Loni se této akce v Pardubicích zúčastnili tři včelaři z belgického Waregemu – Björn Lefevre s manželkou Wendy a Steven Vandebuerie. A samozřejmě jsme je tedy nemohli nepožádat, aby nám povyprávěli o včelaření v jejich zemi.

Waregem leží ve vlámské části Belgie, v provincii Západní Flandry, zhruba mezi starobylými městy Gent a Yper. Po tomto městě nese název smutně proslulý bojový plyn, který zde byl použit v první světové válce – yperit.

Vlámský vliv na český jazyk

Vlámské včelařství má bohatou tradici už od středověku. Svědčí o tom mimo jiné i obraz známého vlámského malíře Pietera Bruegela st. z roku 1568, nazvaný Včelaři. Mimochodem přijetí tohoto umělce obohatilo i český jazyk. Tím, že měl v oblíbené malování obyčejných selských příbytků či zátiší bez ohledu na jejich jistý nepořá-

dek, převzali jsme do češtiny ono známé slůvko brajgl. Jeho syna, také malíře, pozval velký milovník umění císař Rudolf II. na svůj dvůr do Prahy. Mladík kromě malování také poctivě navštěvoval hospody v podhradí. A jeho chrčivé „glass“, když volal po výměně prázdné sklenice, prý okorenulo češtinu slovem chlast. O vlámském původu slovesa flámovat pak jistě není pochyb.

A ještě jednu vlámskou včelařskou zajímavost jsme se dozvěděli. Údajný Einsteinův výrok, že když vymřou včely, budou lidstvu zbyvat jen čtyři roky života, má totiž jiného autora. Již v roce 1901 ho ve své knize Život včel použil v trochu jiné podobě

vlámský spisovatel, včelař a nositel Nobelovy ceny za literaturu Maurice Maeterlinck.

Alternativní včelaři

Björn Lefevre pracuje jako městský policista ve Waregemu, což možná na první pohled nesedí ke skutečnosti, že ve volném čase je to včelař-filozof, vyznávající tzv. alternativní způsoby včelaření. Jeho kolega Steven Vandebuerie je dokonce stavař a u člověka s technickým zaměřením pak takový přístup ke včelaření překvapí možná ještě více.

Nicméně oba zkoušejí nové i tradiční úly (např. Warré nebo slaměné košnice), různá plemena včel (Buckfast, tmavá včela) a propagují bio včelaření Demeter. Takže jsme se s nimi pochopitelně neshodli v metodách léčení varroázy, protože oni se svým přístupem ke včelaření připouštějí jen nechemické způsoby tlumení nákazy.

Nevalné belgické podmínky

Belgie je počtem obyvatel (11,4 milionu) srovnatelná s Českou republikou, ale rozlohou je zhruba 2,5krát menší (31 tisíc km²). Hustota zavčelení i počty včelařů jsou tam ovšem výrazně nižší, oproti Česku zhruba desetinné. V současnosti je tam něco kolem 7 200 včelařů s průměrným počtem osmi včelstev.

Snůškové podmínky v Belgii nejsou příznivé. V průmyslově rozvinutých Flandrech většinou chybí přirozené zdroje nektaru a lesy s případnou medovicovou snůškou téměř neexistují (kromě východní, valonské části v Ardenách).

Belgie nemá žádnou jednotnou včelařskou organizaci. Odpovídá to správnímu dělení na vlámskou část, kde žije 57 % obyvatel, a tu valonskou s 33 %. Oba regiony mají vlastní zemské parlamenty a vlády, které například řídí i dvě oddělená ministerstva zemědělství.

Vlámští včelaři se mohou sdružovat v organizaci Koninklijke Vlaamse Imkerbond

Pieter Bruegel st., Včelaři (1568)

Mapa regionů Belgie

(Královský vlámský včelařský spolek), která byla založena v roce 1912 a má pobočky ve všech pěti provinciích. Členský příspěvek je 30 eur za rok (cca 800 korun). Síť místních organizací ovšem chybí, a tak se včelaři dále sdružují do libovolných zájmových klubů (např. pro Demeter včelaření, pro Warré úly, spolky pro výzkum varroa-tolerance včel, chovatele plemena Buckfast aj.). Zájmové kluby pořádají pro své členy kurzy, které podle délky trvání stojí 50–450 eur (cca 1 300–12 000 korun). Dotace nedostávají žádné.

Včelaření ve Warré úlu

Zvedák na Warré úly

Vysoké úhyny

Nepříjemné prvenství v rámci Evropské unie patří Belgii v zimních úhynech včel, kde statistiky každoročně uvádějí mortalitu 30–40%. Zčásti to lze připsat klimatickým podmínkám v zimě, kdy tam již několik let neklesají teploty pod bod mrazu. Matky tak kladou prakticky po celou zimu, což se negativně projeví silným nepřerušným rozvojem roztoče *Varroa destructor* po celý rok a s tím souvisejícím napadením včelstev viry.

Otázkou je, do jaké míry je tato situace ovlivněna i současnou tendencí včelařit alternativně, tedy „přírodním“ způsobem, která je zřejmá u celé generace mladých začínajících včelařů. Ti vyznávají prvotní filozofii „vrátit včely do naší krajiny“ a medný výtěžek je pro ně druhořadý. S tím souvisí také averze k léčení varroázy, především pomocí syntetických akaricidů (tedy na bázi amitrazu, fluvalinátu atd.). Maximálně připouštějí pokápní kyselinou šťavelovou v zimním období. Ale vzhledem k tomu, že v mírných zimách prakticky nemají bezplodové období, je její efekt omezený. Diskutovali jsme tedy s našimi hosty o zkušenostech s kyselinou mravenčí, která by pro ně byla přijatelná i z hlediska jejich „přírodního“ včelaření.

Univerzita v Gentu studuje možnosti genetického zlepšení varroatolerance včel, vyššího groomingu a varroasenzitivní hygieny pomocí dovážených matek (následně uměle inseminovaných) ze severní Skandinávie a dálnévýchodního Ruska (Primorskij kraj – oblast Vladivostoku). Včely z těchto oblastí sice větší problémy s varroázou nemají, nicméně přenos do belgických podmínek zatím příliš úspěšný nebyl.

Björn Lefevre sbírá roj do košnice

Včelaření jen jako hobby

V celé Belgii jsou registrováni jen dva profesionální včelaři. Jeden ve Flandrech kočuje s osmi sty včelstev, ten druhý jich má 200 ve valonské části. Flanderský profesionální včelař Herman Torfs uvádí, že jeho hlavní příjem tvoří poplatky, které dostává přímo od farmářů za opylování zemědělských plodin, protože jen samotný prodej medu ho údajně nemůže uživit. Bývá ho málo a s prodejní cenou „ze dvora“ 12 eur za kilogram (cca 330 korun) není schopen soutěžit s levnými medy, které se ze zahraničí dovážejí do supermarketů.

Co do plemen se v Belgii nejvíce chová kraňka, ale růst je patrný i v chovu buckfastských včel a v části valonského regionu se obnovuje i původní včela tmavá.

Z úlového hlediska jsou nejrozšířenější místní Simplex s rozměrem rámků 36 × 34, Dadant Blatt 43,5 × 30 cm, Zander 42 × 22 a „přírodní“ včelaři propagují Warré úly, tedy včelaření bez rámků, nebo i návrat ke slaměným košnicím.

Vzhledem k neexistenci centrálního včelařského svazu není předepsána žádná povinná metodika léčení nálezů, není regulován chov různých plemen aj. Na druhé straně belgičtí včelaři nedostávají žádné přímé dotace „z Bruselu“, ač je jejich hlavním městem. V belgickém včelařství zkrátka najdeme několik z našeho pohledu poněkud nestandardních a místy i trošku úsměvných skutečností.

Ale v každém případě doufáme, že po zvládnutí pandemie koronaviru v obou zemích se v budoucnu opět vrátíme k návštěvám sympatických Vlámů, kteří loni nezapřeli svůj původ ani při degustaci pardubického piva.

Ing. Miloš Kašpar, ZO ČSV Pardubice

Björn Lefevre se zapůjčenou exotickou „šálou“ na Dnech Medu 2019

Jaroslav Maléř se o své včely vzorně stará a dvakrát ročně jim zvoní

Novější část včelnice s Budečákem a zvonící, jejíž zvonek začíná a ukončuje každou včelařskou sezonu

V předvečer Štědrého dne oslaví přítel Jaroslav Maléř z valašských Vigantic nádhernou devadesátku a letos v létě jsem ho navštívil přímo u něj doma. Umožnil mi nahlédnout do zákoutí své historické včelnice, kde ty nejstarší, ale stále funkční úly mají téměř 60 let. Následující text je shrnutím příjemného hodinového povídání u včel a kávy na jeho zahradě.

Konečně neprší, a proto rychle potvrzuji předem domluvenou schůzku. Po zazvonění dlouho nikdo neotvírá. Dávám tomu čas, ale stále nic. Až když nahlédnu do zahrady, vidím, že přítel Maléř už mě čeká u včelnice na lavičce, hned vedle česensvých úlů. Po milém přivítání se tak můžu hned podívat k jeho včelám. Nasadím si tedy svůj včelařský klobouk a pan Maléř bez klobouku, bez rukavic a s úsměvem na tváři začíná vyprávět o své zajímavé životní pouti. Ani se nemusím příliš vptávat, jeho vyprávění přirozeně plyne samo.

„Po vojně jsem šest let pracoval ve Zbrojovce Vsetín. To víš, dojíždění bylo strašné, do Rožnova nejezdily žádné spoje, chodili jsme pěšky, nebo jezdili na kole, a pak ta dlouhá cesta do Zbrojovky tam a zpět.“

Tak to si v dnešní době nedokážu představit už ani u sebe, natož u svých dětí. A myslím, že nejen já. Na otázku, jak se vlastně dostal ke včelaření, jsem dostal následující odpověď: „To bylo jednoduché, pan Michal Koláček mě tehdy požádal, jestli bych mu nepomohl se včelami. Odmítnout se mi nechtělo, byl jsem zvědavý, co to obnáší, a tak jsem mu několik let za-

darmo pomáhal. Na několika stanovištích bylo asi 110 úlů. Z vytočeného medu jsem pak nedostal ani kilo s odůvodněním, že je to med státní. Ten jsem dostal od pana Koláčka až z jeho vlastní produkce. Po letech pomoci mi pak věnoval první roj, a tak začalo mé včelaření. Jeho poctivost mu totiž nedovolila rozdávat ani ze státního. To měl po otci, který byl v té době správcem státních lesů Rožnov pod Radhoštěm,“ vypráví vigantický včelař.

Od začátku včelaři v Budečácích. A protože měl svůj první roj a včel přibývalo, postupně si z dostupného materiálu udělal stanoviště s dvanácti úly, jak je vidět dnes.

„První jsem vyrobil z lipových klátů. Nejvíce jsem měl dvanáct včelstev plus nějaké oddělky či roje. Dnes už mám jen tři včelstva, která obhospodařuji sám. Dříve bylo více sil, po práci jsem toho ještě spoustu

doma udělal, ale dneska vytočím jedny včely a už jsem unavený. Ale musím si méně stěžovat, že mě něco bolí, ať mám prostor do budoucna, říkám si.“

Přichází nás pozdravit další člen rodiny a na uvítanou dostává žihadlo do ucha. Brzy odchází a na mou poznámku, že jsem jich minulý týden dostal najednou dva tucety a že jsem s tím chtěl v tu chvíli praštit, reaguje přítel Malěr: „V životě ještě nenastala chvílka, kdy bych chtěl se včelami skončit. Je to moje celoživotní radost, každý den tady vedle česna sedávám a pozoruju je. Mám nachystané smetáčky a poctivě ometám každou pavučinu. Čistota ve včelách je ve včelaření ta nejdůležitější věc. Sklenice na med myje poctivě moje manželka i třikrát, ani smítko, ani malá špínka tam nesmí zůstat.“

Poslouchám dál, úspěšně tajím žihadlo, které jsem dostal přes kalhoty, a pan Malěr je stále v pohodě a bez bodnutí. „Všechny úly, rámkové a přířezy si dělám sám na svojí pile. Ukážu ti to!“

V květnu, pokud se daří, čeká včelaře první vytáčení medu. A tak se hned ptám, jak tomu bývalo v minulosti. „Dříve jsem vytáčel víc medu, více toho rostlo a kvetlo. A navíc jsme pomáhali i my včelaři. Chodíval jsem kolem potoka a sázel rostliny a stromky.“ Obratem se ptám, jak zakrmuje včelstva a dostávám další překvapivou odpověď: „V podletí, kolem vigantické pouti, už běžně krmím. Používám sklenice na půldruhého litru a těch tam dávám přes dvacet.“

Na závěr našeho povídání se ptám, co panu Malěrovi dělá na včelaření největší

radost. „Asi jsi to ještě od žádného včelaře neslyšel, ale nejhezčí období je to, kdy se včely v podletí krmí a jsou spokojené. To mi na včelaření dělá největší radost. A na závěr sezony jim zazvoním a na začátku, když jsou v prvním proletu, tak taky.“

To byl hezký konec moc příjemné návštěvy. Ale ještě je třeba připomenout, že velký podíl na včelaření přítele Malěře má také jeho manželka Jarmila, která ho celou dobu v jeho zálibě obětavě podporuje.

Celoživotní dílo Jaroslava Malěře si zaslouhuje velký obdiv. K přání pevného zdraví a elánu se připojují také ostatní včelaři z Vigantic.

Za ZO ČSV Hutisko-Solanec Vigantic
Radek Tydlačka

Jaroslav Malěr na svém stanovišti u nejstarší části včelnice, kterou tvoří věž s bočním křídlem s těmito parametry: Budečák, 2 x 10 rámků na stojato v rámkové míře 39 x 24 cm

Evidence krmení včelstev v podletí podle včelařského kalendáře, 22 x 1,5 litru cukerného roztoku na včelstvo s ředěním 3:2 v roce 2019

Školení u malé cirkulárky s motorem od pračky, uložené v dřevěné bedně – samozřejmě vlastní výroby. Díky své šikovnosti v práci se dřevem tak pomohl rozšířit i mobiliář našeho kostela

Detailní pohled na starou včelnici

Jiří Smolík nadchl zákazníky panenským medem

Má vyprodáno i bez webovek

Jiří Smolík obhospodařuje téměř 300 včelstev

Navigace mě v okrese Plzeň-jih spolehlivě navedla na náves v Honezovicích, přímo ke kapličce z roku 1715. A hned naproti ní je domek, v němž vybudoval zázemí pro včelařskou farmu Jiří Smolík. Už jako klučina v blízkém Hradci, kde bydlel, chodil za dědou, který ho při každé příležitosti bral ke včelám. Nejdřív se spolu u pětadvaceti úlů podívali na letáky, a když se na některém včely projevovaly jinak než na ostatních, tak se do jejich úlu nejdříve podívali. Spolu chytali roje i žihadla a odměnou jim bylo medobraní.

Po dědově úmrtí, když bylo Jiřímu 17 let, začal se včelařením pomáhat své matce, od níž se také mnohému přiučil. Vstoupit na profesionální dráhu včelaře se rozhodl ve 30 letech. V současnosti se stará o bezmála tři stovky včelstev.

Inspekce neměla co kontrolovat

Dokud medná produkce ročně nepřekročila 2 000 kg, mohl med vytáčet třeba v kuchyni. Ale při vyšší produkci již musel mít certifikovanou stáčírnu medu. „Prostory medárny jsem upravil tak, aby se zde co nejsnadněji udržovala čistota. To obnášelo dlaždice na podlaze, na stěnách kachličky, boiler na teplou vodu, oddělený prostor

na mytí nádobí a další na osobní hygienu a mnoho dalších věcí, jimiž jsem prostory vybavil. Kontrolorka sdělila, že u mě není co kontrolovat, neboť je všechno, jak má být. Vypila kávu, podepsala protokol a v pohodě jsme se rozloučili. Obdobně tomu bylo při schvalování výroby medoviny,“ vzpomíná Jiří Smolík. Všechny dosavadní kontroly, a že jich není málo, dopadly dobře.

Podle norem Evropské unie

Někteří včelaři, kterých se týká certifikace prostorů, kde se pracuje s medem, zehrají na údajnou přemíru toho, co všechno musí místo pro veterinární a případně

potravinářský provoz splňovat. Ke stáčírně i k medovinárně musí být HACCP, sanitární řád a provozní řád. „Neměl jsem s tím nejmenší problém, neboť i bez nutnosti této certifikace, vyžadované v Evropské unii, jsem vždy úzkostlivě dbal na průběžné udržování čistoty v medárně, neboť se zde ve velkém množství pracuje s cennou potravinou,“ podotýká včelař Smolík.

Med z plástů bez plodu a pesticidů

Neméně pečlivě si dává záležet i na tom, aby zákazníkům mohl nabídnout co nejvíce panenského medu, tedy takového, který byl vytočen z panenských plástů, v jejichž buňkách nikdy nebyl žádný plod, takže v nich nejsou košilký a další zbytky po vylíhnutém plodu. Když se v buňce vylíhlo třeba i sedm generací plodu, tak med z takového plástu v krku škrábe, pálí. Naproti tomu z panenského plástu med výrazněji voní a chutná.

Před několika lety měl o svá včelstva vážnou obavu. Když pole kolem Honezovic koupil německý sedlák, Jiřímu se to moc nelíbilo. Bral to tak, že českou půdu by měli vlastnit Češi. „Mým včelám to ale jenom prospělo. Posílily. Němec totiž hospodaří v ekologickém režimu. Dává do půdy hnůj, nepoužívá chemii a pěstuje hodně plodin včetně pícnin. Krajina je pestrá a to včelám svědčí,“ oceňuje.

Opak je pravdou

Při roční produkci 6–8 tun medu lze předpokládat, že k jeho prodeji je zapotřebí důmyslný marketing s dobrou webovou prezentací s nákupním košíkem a bezhotovostním placením. Jiří však webové stránky nemá. „Když si je chci udělat, všechno mám prodané, takže to zase odložím,“ říká včelař, který i profil na Facebooku aktualizuje jen zřídka. Přesto s prodejem medu nemá problém. Na hospodářství do Honezovic k němu pro med jezdí i lidé z větší vzdálenosti, ale lze ho koupit i ve vybraných farmářských obchodech. Část produkce pak prodává několika málo výrobcům různého potravinářského zboží.

Už nyní má nasmlouvaný prodej téměř celé předpokládané produkce příštího roku. Říká, že základem obchodního úspěchu je kmen stálých zákazníků. A na jejich

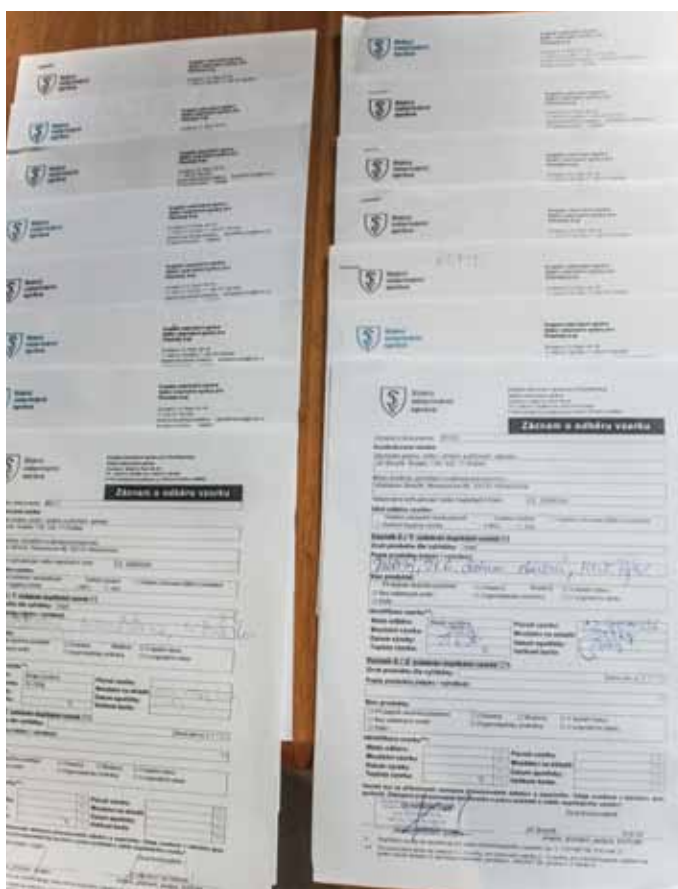
Rozehřívací komora na med

Tanky na medové víno

Medárna

Kontroly veterinářů potvrzují, že provoz medárny splňuje předpisy

Panenský med

doporučení přibývají další. Požadují především med z panenských plástů. Vědí, že v nich nebyl plod a nikdy nebyly ošetřeny chemickým přípravkem proti varroáze.

Do tanků mošt s medem

S rozvojem každé firmy souvisí i zavádění novinek. Proto Jiří zkouší po medobraní prodávat ve skleničkách také plástečkový med, kterého se hojně dožadují děti. Část medu, zejména toho, který v podobě pěny sebere z povrchu při ztekucování teplem v termoboxu, využije k výrobě medoviny. Upřednostňuje kvašení při nízkých tep-

lotách trvající až pět měsíců, což je oproti tomu běžnému až pětkrát delší doba. Při výrobě medoviny, tedy správně medového vína, zkouší různé druhy. „Z ovocnářských firem jsem koupil kvalitní ovocný mošt, který přisladím medem a nechám prokvasit a dozrát ve velmi chutné dezertní medové víno. K tomu využívám i nerezové nádoby s plovoucím víkem, jaké se používají i ve vinařství,“ řekl Jiří o novince ve své výrobě.

Čtvrtý z generace včelařů

Toho, že původním povoláním kuchař vyměnil vařečku za rozpěrák, Jiří nelituje.

Naopak. Daří se mu skloubit zájmy rodiny se svou hobby profesí. Po dědovi zastupuje již čtvrtou generaci včelařů a snaží se, aby byl ve včelařině přinejmenším stejně dobrý, jako byli jeho předchůdci. Už tím, že převedl svoji zálibu do profese. V ní se mu daří stejně dobře, takže asi není divu, že o včelaření projevila zájem už i jeho starší dcera, jedenáctiletá Katka. Možná to bude právě ona, kdo bude v páté generaci pokračovat v rodinné včelařské tradici.

Zdeněk Kulhánek

Listopadové hrátky

Vítáme vás při dalších kvízech a úlohách. Jakékoli náměty a připomínky rádi uvítáme na e-mailu jan.podpera@gmail.com.

Včely, včelaření a škola

Včely dokážou poznat polohu slunce i při zatžené obloze. Využívají jev, jehož název vám vyjde v osmisměrce po vyškrtání následujících slov:

refraktometr, konduktometr, úl, očko, česno, česlo, tykadlo, košíček, Temže, medomet, propolis, jed, Vltava, Dunaj, Rýn, Nil, pyl, vos, váha

Některá písmenka mohou být součástí více slov. Poté zvýrazněte nevyškrtaná písmenka mimo písmene „X“.

Tajenkou je: _____.

Vedle slov, která se nějak vážou ke včelařství, jste nacházeli jména některých řek. Zkuste si na mapě najít všechny státy, kterými tyto řeky protékají. Další slova můžete vysvětlovat a hledat u nich spojitosti se včelami a včelařením.

Jev, který včely využívají, můžeme zkoumat pomocí takzvaných polarizačních brýlí.

Na fotkách vidíte záběry, které byly foceny právě přes polarizační brýle. Oba páry fotek byly pořízeny na stejném místě téměř ve stejnou dobu a před čočkou fotoaparátu byly tyto brýle. Na druhém páru fotek například vidíte, že brýle zeslabují odražené paprsky, a na prvním páru si zase všimnete rozdílného jasu oblohy v závislosti na natočení brýlí.

Tento jev si vysvětlíme pouze zjednodušeně. Světlo je elektromagnetické vlnění, což je vlastně šíření určitého kmitání. Světlo ze slunce kmitá ve všech směrech kolmých ke směru jeho šíření. Po odrazu světla však dojde k utlumení části kmitů. Odražené světlo tak kmitá jen v určitých směrech. A polarizační sluneční brýle propouštějí světlo, které kmitá jen v jednom směru. Proto jsou schopné „odstranit“ odražené světlo a díky tomu například řidiči nejsou oslňováni světlem odraženým od vodorovných ploch. Sluneční světlo, které prochází atmosférou, se odráží například od kapek vody ve vzduchu do různých směrů. Takovému odrazu říkáme rozptyl světla. Proto vidíme světlo ve dne ze všech stran. Protože se nejvíce rozptyluje barva modrá, vidíme modrou oblohu. Vzhledem k tomuto odrazu v atmosféře je rozptýlené světlo také částečně _____ (slovo vznikne ze slova v tajence osmisměrky).

Toto jsou schopné vnímat oči včely medonosné a podle toho určit polohu Slunce na obloze.

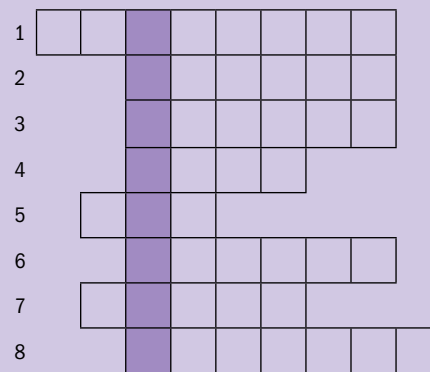
R	E	F	R	A	K	T	O	M	E	T	R	L	Y	P
L	Ú	Č	M	E	D	X	X	O	L	D	A	K	Y	T
S	O	P	E	X	O	A	H	Á	V	X	D	A	K	K
I	N	N	K	S	O	V	X	X	E	U	X	V	U	E
L	V	Ý	S	L	L	X	X	A	N	V	R	R	K	Č
O	L	X	R	E	X	O	L	Á	O	X	A	L	Í	
P	T	O	X	Ž	Č	I	J	X	P	S	D	L	A	Š
O	A	K	I	M	N	Z	Ú	L	A	C	E	E	O	
R	V	Č	X	E	M	E	D	O	M	E	T	X	J	K
P	A	O	R	T	E	M	O	T	K	U	D	N	O	K

Soutěžní doplňovačka

Opět tu máme soutěž, která je určena všem čtenářům, tedy nejen členům včelařských kroužků mládeže. Zadávání soutěžních odpovědí bude opět na webu soutěže, kam se můžete dostat ze stránek mšenských včelařů (<https://sites.google.com/site/kmvm-seno/>) nebo stránek ČSV. Tématem letošního školního roku je opět zeměpis, ale tentokrát se zaměříme na „botanické“ názvy obcí a měst.

1. I podle našich předpisů můžeme med získávat více způsoby. Tím nejčastějším je dnes asi vytáčení v medometu, ale med můžeme získat i použitím zvýšeného tlaku. Jak se tento způsob nazývá?
2. Nástavek úlu, který je určen výhradně k ukládání medných zásob.
3. Včela má na třetím páru nohou tzv. košíčky, ve kterých přenáší do úlu pyl. Pylové hrudce v košíčku se také říká pylová _____.
4. Odříznutá část dutého stromu, která je určená k chovu včel.
5. Nebezpečné bakteriální onemocnění včelího plodu
6. Zařízení, které se vkládá mezi medník a plodiště úlu za účelem „odvčelení“ medníku před medobraním.
7. Vchod do úlu
8. K podletnímu krmení včel se často používá _____ roztok v poměru 3:2.

Z botaniky

Poznáte polní rostlinu na obrázku? Jedna neověřená informace tvrdí, že pokud tato rostlina kvete v blízkosti úlů, tak jsou včely agresivnější než jindy. Čím by to mohlo být způsobeno?

Kvízové otázky

1. Kterou barvou budou příští rok značeny matky?
(a) modrou
(b) bílou
(c) žlutou
2. V úlu mám zeleně značené matky. Ve kterém roce se narodily?
(a) 2019
(b) 2018
(c) 2020
3. Co včela nesbírá v květech rostlin?
(a) nektar
(b) pyl
(c) propolis
4. Co včelám nabízí mák setý?
(a) pouze výborný nektar
(b) pouze kvalitní pyl
(c) nektar i pyl
5. Ve včelaření se může používat jak k získávání medu, tak vosku zařízení, ve kterém zvyšujeme tlak. Jak se nazývá?
(a) lis
(b) výkluz
(c) medomet
6. Jak se nazývá tekutina, která v těle včely rozvádí živiny?
(a) hemoplazma
(b) hemoglobin
(c) hemolymfa
7. Kyslík k buňkám včely nerozvádí „včelí krev“, ale trubičky, které se jmenují:
(a) vzdušnice
(b) plíce
(c) jícn
8. Co nepatří mezi produkty včel?
(a) med
(b) pyl
(c) propolis
(d) medovice

Vybraná řešení z minulého čísla

Kvízové otázky

1c; 2a; 3b; 4a; 5c; 6b; 7c; 8d

Roháček se včelařskou tematikou

Tajenkou roháčku bylo „česno“.

Včely, včelaření a škola

Vládcům Egypta se říkalo faraoni, jejich hrobky se jmenují pyramidy a tělo zemřelého faraona bylo mumifikováno. Včelí vosk má větší hustotu než olej a zároveň menší hustotu než voda.

Z botaniky

Na fotografii byly hořčice bílá, svazenka vratičolistá a měsíček lékařský.

Vylosovaný výherce soutěže

září 2020

Kateřina Rašticová,
12 let,
VKM Uherský Brod

Autor stránky: Mgr. Jan Podpěra,
vedoucí kroužku mladých včelařů ve Mšeně (u Mělníka)

Osmý ročník soutěže Ratajský Medovník

Soutěž v pečení medovníků Ratajský Medovník se v sobotu 19. září na zámku v Ratajích nad Sázavou konala již poosmé.

I přes nepříznivou nálezovou situaci se pořadatelé rozhodli tuto již tradiční akci uspořádat, ale samozřejmě tak, aby vyhověli především všem hygienickým a bezpečnostním opatřením. Proto se letos soutěž přesunula do zámeckého Šenku a celkem se do soutěže přihlásilo 12 soutěžících cukrářek a pekařek. Velkým překvapením byla účast čtyř mladých cukrářek do 21 let, pro které byla vyhlášena samostatná kategorie Junior, a také účast jednoho muže.

Pro návštěvníky byla letos připravena i jedna novinka, a to prezentace medovníků na velkoplošné obrazovce na nádvoří zámku, kde mohli po celou dobu akce vidět ještě nerozkrojené medovníčky, a mohli tak oceňovat kreativitu a dovednosti jednotlivých cukrářek při tvarování a barevném provedení medovníků. Některé medovníčky bylo i škoda nakrojit.

Tříčlenná odborná komise pod vedením předsedkyně Českého svazu včelařů Mgr. Jarmily Machové hodnotila téměř dvě hodiny všechny medovníčky podle předem daných kritérií a rozhodně neměla jednoduchou úlohu. Bodově se u jednotlivých me-

dovníků hodnotily např. vzhled, tvar, konzistence, sladkost, ořechy, celková chuť apod.

Po sečení všech bodů se vítězkou letošní soutěže stala Marie Kubátová, druhé místo obsadila Helena Hořtová a na třetím místě skončila Šárka Knitlová, která soutěžila i v kategorii Junior.

Poděkování patří všem partnerům akce a pořadatelům, kterými byly Český svaz včelařů ZO Rataje nad Sázavou a spolek Český Dřevorubec z.s. Akce se konala v rámci ratajského posvícení (kostel sv. Matouše) a již nyní se těšíme na její další pokračování, určitě bude opět sladké.

Ing. Jiří Vorlíček, Petra Bohatcová, DiS.

Vítězka Marie Kubátová...

... a její oceněný medovník č. 3

Neusnuli na vavřínech a zase pilně pracují

Když se v březnu děti ze včelařského kroužku z Mikulovic dozvěděly, že opět vyhrály putovní pohár ministra zemědělství, měly ohromnou radost. A ještě větší ta radost byla, když jsme se dozvěděli, že nám ten pohár doveze sám ministr zemědělství Miroslav Toman. Velice jsme se na tuto návštěvu připravili, ale koronavirus veškeré naše plány bohužel zrušil.

Děti ze včelařského kroužku však neusnuly na vavřínech a snaží se pořád pro přírodu a včely dělat maximum. V červnu, když se koronavirová situace zlepšila, se sešly starší děti a vysázely kolem čtyřiceti keřů před kulturní dům. Tím zase zvýšily počet keřů, které poskytnou včelám tak nezbytný pyl, jehož je v přírodě pořád nedostatek. Ve výsadbě jsme pokračovali

i nadále, když jsme okolo vodní srážkové nádrže vysázeli 120 keřů ptačího bobu, ze kterého vyroste živý plot. Dále se zde nasázelo 40 půdopokryvných skalníků. Tím se zase zlepšil životní prostředí v Mikulovicích a včely budou mít v době květu těchto keřů dostatek pastvy.

Bohumír a Božena Dobešovi
vedoucí včelařského kroužku v Mikulovicích

Včelařský rok na Českoskalicku

Rok 2020 byl pro město Česká Skalice ve znamení několika významných historických událostí. Nejdůležitější z nich je jistě výročí 200 let od narození Boženy Němcové. Pro českoskalický spolek včelařů je tento rok rovněž významný a důvodem je 125. výročí jeho založení. Členové spolku si tyto události připomněli na jednání výroční členské schůze 26. ledna v klubovně zahrádkářů. Bylo provedeno podrobné vyhodnocení bohaté činnosti a uskutečněna volba nového výboru a revizní komise na další období do roku 2025. Vedle hostů z dalších českoskalických spolků – zahrádkářů a chovatelů – přijala pozvání starostka města Ing. Zuzana Jungwirthová. Ve svém proslovu poděkovala včelařům za zásluhou a mnohdy nedocenenou činnost pro přírodu, životní prostředí a volnočasové aktivity pro široké skupiny obyvatel. Za okresní organizaci ČSV v Náchodě se jednání zúčastnil zdravotní referent Milan Valášek.

Spolek sdružuje kolem 80 řádných včelařů z České Skalice a obcí v blízkém okolí. Pečlivě se starají o přibližně 900 kmenových včelstev. Kromě toho je v obvodu registrováno 10 včelařů s téměř 500 včelstvy z okolních spolků, kteří se však dění v našem spolku spíše straní. Jejich jedinou „starostí“ je opatřit si pokud možno každý individuálně pouze Potvrzení o umístění včelstev a to nejlépe v době, kdy se nekoná žádná jiná akce řádných členů podle plánu činnosti.

Rok 2020 byl pro všechny obyvatele, včelaře i jejich včelstva klimaticky opět naprosto netypický. Zima byla sice relativně mírná a teplá, trvala ovšem velmi dlouho. Nebyla příznivá pro časný rozvoj síly včelstev. Naopak fenologická fáze rozkvětu hlavních rostlinných druhů vlivem vysokých průměrných denních teplot byla oproti normálu podstatně dříve. Období kvetení klíčových rostlin bylo ovlivněno pozdními mrazy a podstatně se zkrátilo. Zpočátku vlivem velmi suchého počasí bez dostatku srážek ubývalo dostupných zdrojů nektaru. Později se ale počasí změnilo na deštivé a očekávaná snůška z medovice se nedostavila. Zdravotní situaci za podpory grantu města Česká Skalice v chovech místních včelařů se podobně jako ostatním včelařům v celém okrese Náchod podařilo díky propracované preventivní péči a disciplinovanosti udržet na dobré úrovni. Vlivem koronavirové situace, podobně jako v celém státě, nemohla činnost spolku zahrnovat vedle běžné činnosti vnitřního chodu řadu akcí pro občany města, příznivce přírody všech věkových kategorií. Nejznámější je pravidelná účast

Zdravotní referent Jiří Kučera (vlevo) přebírá od Radima Havlíka přenosný kompresor S1504 ve výrobním závodě Foto: archiv ZO

na Ovčáckých slavnostech u příležitosti Dne Země v Ratibořicích. Konal se pouze 6. ročník soutěže O nejlepší med. Po dohodě s vedením Muzea Boženy Němcové, zastoupeném Mgr. Martinou Zálišovou, se uskutečnil v jeho prostorech u příležitosti výstavy jirín v září. Návštěvníky nejlépe byl hodnocen vzorek medu Ing. Jana Zápotockého. Odněsť si tak ocenění starostky města.

Pro léčení včelstev aerosolovým vyvíječem bylo třeba řešit otázku náhrady havarovaného zdroje stlačeného vzduchu po 15 letech spolehlivé služby. Záslouhou vstřícnosti Královéhradeckého kraje se za prostředky individuálního grantového programu pro konkrétní účel podařilo zakoupit nový přenosný kompresor poháněný čtyřtaktním motorem. Předcházelo mu poptávkové řízení u několika doda-

vatelů. Bohužel někteří z nich nedokázali ani řádně komunikovat. Podrobnosti mohou zájemci nalézt na webových stránkách spolku, o které pečuje jednatel Bronislav Prokop. Velké poděkování právem patří Radě Královéhradeckého kraje a Odboru kanceláře hejtmána za tuto mimořádnou konkrétní podporu na rozdíl od plošných necílených forem někdy pouze spekulativním zájemcům.

Závěrem lze doufat, že do budoucna nadále bude pokračovat podpora města Česká Skalice pro spolkovou činnost, nákaza koronavirem se uklidní a průběh počasí i zdravotní a snůškové poměry budou příhodné pro dobrý a úspěšný chov včelstev.

Za ZO ČSV, z.s., Česká Skalice
Ing. Jiří Valtera, předseda
Bronislav Prokop, jednatel

Roj na vinohradě

Vážená redakce a přátelé včelaři, posílám vám fotografie roje, který se usadil ve vinohradě. Byl to můj roj, který mi vyletěl 26. června tohoto roku. Včelíčky nebylo těžké odchytnout, protože se usadily na vinohradnickém sloupku, jak můžete vidět na fotografiích. A jak odchytnám roj? Nejdříve si nachystám rojáček, do kterého vložím jednu souš, jeden rámeček s otevřeným plodem a mezistěnu, kterou vyrojené včely okamžitě začnou vystavovat. Do rojáčku sklepnu včely a rojáček zavěším co nejbližší k místu, kde se včely usadily. Ve večerních hodinách rojáček i se včelami odeberu a do rána je uložím v chladné místnosti. Ráno včely převezu na stanoviště a usadím je do nového úlu. Včelaření je můj velký koníček a velmi mě potěší, jestli tyto fotografie zveřejníte v našem časopise.

Josef Brodecký
místopředseda ZO Vracov

V listopadu 2020 slaví...

98 let

Drápal Ladislav · ZO Litultovice

96 let

Hečka Michal · ZO Kunštát

95 let

Kočí František · ZO Chrudim
Martínek Miloslav · ZO Nová Bystřice
Svoboda František · ZO Velká Bíteš
Šimůnek František · ZO Kyselka
Štajer Karel · ZO Cheb

94 let

Czyž Jan · ZO Těrlicko
Král Josef · ZO Sloup v Mor. Krasu
Mašek František · ZO Sušice
Vaník Antonín · ZO Lanškroun

93 let

Čára Josef · ZO Planá u Mariánských Lázní
Fusek František · ZO Bílovice u Uh. Hradiště
Musil Jiří · ZO Cvikov
Přidal František · ZO Jaroměřice
Sivek Jiří · ZO Huslenky
Talarovič Demeter · ZO Cheb

92 let

Ajchler František · ZO Sobotka
Lysák Josef · ZO Valašské Meziříčí
Maštalíř Josef · ZO Vémyslice
Příhoda Miroslav · ZO Praha 6
Tyslová Jiřina · ZO Terešov

91 let

Halama Vlastimil · ZO Křižany
Novák Evžen · ZO Košetice
Pajer Jindřich · ZO Janovice nad Úhlavou
Procházková Hedvika · ZO Šilheřovice
Stříhávka Josef · ZO Hořice 91
Škorpík Josef · ZO Moravské Budějovice

90 let

Adamec Ladislav · ZO Ivanovice na Hané
Beňo Mikuláš · ZO Ústě
Dvořáček Josef · ZO Varnsdorf
Hlaváček Josef · ZO Pardubice
Charuza Jan · ZO Bystřice pod Hostýnem
Kašný Josef · ZO Kyjov
Kondelík Slavomír · ZO Plasy
Kovářová Věra · ZO Šebrov
Lang František · ZO Prachatice
Martínek Vlastimil · ZO Hostomice
Mrázek Josef · ZO Zábřeh
Plotěný Vladimír · ZO Slavkov u Brna

Tvarůžka Josef · ZO Pustá Polom
Velfl Josef · ZO Trhanov

85 let

Bém Milan · ZO Hradec Králové
Beneš Jiří · ZO Solnice
Bílý Josef · ZO Kluky
Cvrček Čestmír · ZO Dačice
Čmudhálék Jiří · ZO Liberec
Doucha Karel · ZO České Budějovice
Důrek Josef · ZO Skuteč
Fajman Milan · ZO Poděbrady
Hajduček Čeněk · ZO Hrabyně
Humlíček Josef · ZO Žďár nad Sázavou
Janík Jan · ZO Třemešná
Jaroš Josef · ZO Havlíčkův Brod
Kačírek Václav · ZO Hostomice
Kazda Josef · ZO Mladá Vožice
Klobko Miloslav · ZO Šumná
Kolín Stanislav · ZO Volary
Konupčík Štěpán · ZO Lysice
Krpec Jan · ZO Kozlovice
Michálek Miloslav · ZO Sázava
Navrátil Ladislav · ZO Lysá nad Labem
Pernička Václav · ZO Senohraby
Pešek Emil · ZO Jílové u Prahy
Plocek Ladislav · ZO Chleny
Pokorný Jan · ZO Poběžovice
Polál Václav · ZO Jeseník
Skoupý Stanislav · ZO Šebrov
Soukup Josef · ZO Kosova Hora
Staffin Leopold · ZO Pustá Polom
Šafařík Viktor · ZO Olešnice na Moravě
Šandera Petr · ZO Lhenice

80 let

Adamovský Karel · ZO Louňovice pod Blaníkem
Baše Zdeněk · ZO Třebechovice pod Orebem
Bayerová Jiřina · ZO Nečtiny
Bednarský Vladislav · ZO Čeladná
Bureš František · ZO Studená
Demel Josef · ZO Bílovice nad Svitavou
Dubský Milan · ZO Dohalice
Haken Ivo · ZO Rumburk
Havlíček Bohumír · ZO Velké Meziříčí
Hnyk Miroslav · ZO Smržovka
Chlad Jaroslav · ZO České Budějovice
Jezberová Hana · ZO Hořice
Jirman Hynek · ZO Mikulášovice
Kabiček Bohumil · ZO Vrchotovy Janovice
Kelpenčev Todor · ZO Moravec
Kerhart Václav · ZO Skuteč
Koubková Erna · ZO Kadaň
Koupilová Zdeňka · ZO Rohovládova Bělá
Kovář Václav · ZO Zlín-Malenovice

Kravčenko Leon · ZO Šumperk
Krejčí Ladislav · ZO Milevsko
Křišťanová Marie · ZO Kamenice nad Lipou
Kučera Jindřich · ZO Horní Dubenky
Linhart Oldřich · ZO Brno - Královo Pole
Městecký Ivo · ZO Dymokury
Morávek František · ZO Havlíčkův Brod
Mučková Věra · ZO Velká Polom
Novotný Antonín · ZO Nová Říše
Novotný Jan · ZO Lhenice
Plischke Oskar · ZO Šumperk
Procházka František · ZO Knínice u Boskovic
Provaz Miroslav · ZO Vrbno pod Pradědem
Seidl Karel · ZO Kdyně
Slaviček Bohumil · ZO Jimramov
Slíva Jan · ZO Šenov
Soukup Alois · ZO Hradešice
Soukup Augustin · ZO Holešov
Šmíd Jiří · ZO Klecany
Špaček Josef · ZO Lysice
Šrubař Zdeněk · ZO Kozlovice
Vacek Zdeněk · ZO Jehnice
Vácha Ladislav · ZO Šumavské Hoštice
Valchář Pavel · ZO Hovězí
Volejník František · ZO Křižany
Volenec Josef · ZO Hradec Králové
Zůna Stanislav · ZO Libochovice

75 let

Adámek Jan · ZO Ražice
Bažant Josef · ZO Semily
Bednář František · ZO Mladá Vožice
Carda Josef · ZO Český Dub
Červený Vladimír · ZO Petrovice
Číž Jan · ZO Horní Datyně
Daněk Josef · ZO Chlumeck nad Cidlinou
Daňhel Bohumil · ZO Nová Včelnice
Dehner Leopold · ZO Třemešná
Drkula Jaroslav · ZO Zdounky
Fiala Petr · ZO Moravské Budějovice
Forman Jindřich · ZO Jihlava
Hanáková Marie · ZO Šumná
Heryán Karel · ZO Valašská Bystřice
Hlaváček Jindřich · ZO Vrchlabí
Hodul Ján · ZO Pardubice
Honzík Zdeněk · ZO Kostelec nad Černými lesy
Kanda Karel · ZO Milevsko
Kareš Martin · ZO Lázně Bělohrad
Kopecký Jaroslav · ZO Ústí nad Labem
Košťatka Jan · ZO Kluky
Kotlaba Stanislav · ZO Ševětín
Kremel Miroslav · ZO Hodslavice
Kynčl Vladimír · ZO Poniklá
Lejčarová Zuzana · ZO Dvůr Králové nad Labem
Lorenc Vladislav · ZO Kladno

Mager Alois · ZO Slavkov u Brna
 Machek Václav · ZO Hořice
 Matějčík Zdeněk · ZO Varnsdorf
 Medvěděv Michail · ZO Dolní Kounice
 Mužík Stanislav · ZO Nedvědice
 Nešpor Karel · ZO Ledec nad Sázavou
 Oplatek Ludvík · ZO Rosice
 Ouška Karel · ZO Hluboká nad Vltavou
 Ovčáčik Zdeněk · ZO Hranice
 Pergl František · ZO Rohatec
 Popp Břetislav · ZO Bruntál
 Presl Karel · ZO Nýrsko
 Rak František · ZO Vlachovice-Vrbětice
 Rendl Miroslav · ZO Mariánské Lázně
 Rousek Vladimír · ZO Česká Lípa
 Sehnal Drahomír · ZO Hranice
 Schönfeld Zdeněk · ZO Louny
 Starý Antonín · ZO Kroměříž
 Svoboda Ladislav · ZO Choceřady
 Šafránek Jindřich · ZO Rudná
 Šejko Miloslav · ZO Jílové u Prahy
 Ševcová Marie · ZO Nové Město nad Metují
 Šlais Miroslav · ZO Slaný
 Štěpánek Josef · ZO Rohovládova Bělá
 Tošenovjan Vítězslav · ZO Lubno
 Vála František · ZO Kolín
 Vicenec Jiří · ZO Žamberk
 Vincenec Zdeněk · ZO Kvasice
 Vlasák František · ZO Borohrádek
 Vokálek Karel · ZO Kadaň
 Votava Václav · ZO Žinkovy
 Zahurský Jan · ZO Rýmařov
 Zvonek Josef · ZO Bojkovice
 Zvoníček František · ZO Štítná nad Vláří

70 let

Adamčík Josef · ZO Třemešná
 Beneš Karel · ZO Krásná Hora nad Vltavou
 Blažková Dagmar · ZO Radvanice - Bartovice
 Brož Miroslav · ZO Hradec Králové
 Czyž Adam · ZO Bystřice nad Olší
 Čermák Zdeněk · ZO Jílové u Prahy
 Čermák František st. · ZO Žebrák
 Čigelská Marie · ZO Kunštát
 Čížek Jaroslav · ZO Horažďovice
 Dinda Jiří · ZO Starý Plzenec
 Dražil Vladimír · ZO Letovice
 Dvořák Bohuslav · ZO Loštice
 Foff Miroslav · ZO Železnice
 Folda Václav · ZO Rakovník
 Fousová Anna · ZO Kdyně
 Fuhr Jaroslav · ZO Louny
 Hančák Milan · ZO Nové Strašecí
 Hartl Milan · ZO Aš
 Heinrich Václav · ZO Krnov
 Hejhal František · ZO Milevsko
 Herain Jaroslav · ZO Ústí nad Orlicí
 Hermanová Alena · ZO Sázava

Hlaváček František · ZO Vlašim
 Horák Pavel · ZO Choceň
 Horejsková Marie · ZO Mířkov
 Choleva Václav · ZO Krmelín
 Janda Jaroslav · ZO Mlečice
 Jiřík Karel · ZO Klatovy
 Juračka František · ZO Bruntál
 Kabelka Adolf · ZO Moravské Budějovice
 Káš Václav · ZO Hlinsko
 Kepka Miloslav · ZO Starý Plzenec
 Khýn Václav · ZO Skalsko
 Klímek Karel · ZO Přerov I
 Komprda Bohumír · ZO Rájec a okolí
 König Jan · ZO Olomouc
 Kopecký Petr · ZO Vlašim
 Kopecký Miroslav · ZO Dolní Němčí
 Korous Zdeněk · ZO Blatná
 Koudelová Marie · ZO Náchod
 Krtek Josef · ZO Humpolec
 Krtička Petr · ZO Kostelec nad Orlicí
 Kubánek Jaroslav · ZO Česká Skalice
 Kurfiřt Milan · ZO Milevsko
 Lepschi Bedřich · ZO Kaplice
 Lodr Petr · ZO Klatovy
 Macálka František · ZO Čistá
 Malý František · ZO Stříbro
 Mařík Jaroslav · ZO Příbram
 Mašata Antonín · ZO Beroun
 Matura Milan · ZO Tábor
 Mert Milan · ZO Hradištská Lhotka
 Mikeš Karel · ZO Konstantinovy Lázně
 Milt Josef · ZO Čížkov
 Mitrofan Ivan · ZO Šumperk
 Montág Jan · ZO Hradec nad Moravicí
 Moravec Jiří · ZO Havlíčkův Brod
 Mošna Tomáš · ZO Žalany
 Moule Miroslav · ZO Valašské Meziříčí
 Nácovská Věra · ZO Čestín

Najmanová Marcela · ZO Sychrov
 Netolický Josef · ZO Česká Lípa
 Nevečeřal Jaroslav · ZO Kryry
 Nevole Vladimír · ZO Velemín
 Nováková Edita · ZO Bezručice
 Novotný Čestmír · ZO Uhlířské Janovice
 Osička Mikuláš · ZO Břeclav
 Pabian Jindřich · ZO Otěšice
 Pažout Josef · ZO Lysá nad Labem
 Pekárek Miroslav · ZO Přepychy
 Pichlík Milan · ZO Volyně
 Pitrová Libuše · ZO Luže
 Pokorný Jaroslav · ZO Dačice
 Prchalová Marie · ZO Nasavrky
 Radochlíb Jiří · ZO Bystřice
 Razima Antonín · ZO Pelhřimov
 Říha Zdeněk · ZO Neplachovice
 Slavík Roman · ZO Městec Králové
 Sobota Jiří · ZO Ostrava - Zábřeh
 Staněk Miloslav · ZO Žďárná
 Ševčík Josef · ZO Bílovice nad Svitavou
 Šimko Michal · ZO Hodslavice
 Škorňa Josef · ZO Velké Karlovice
 Špidlen Jaroslav · ZO Strážičtě
 Štech Miroslav · ZO Přepychy
 Šuba Josef · ZO Hodonín
 Šustek Vojtěch · ZO Janovice
 Švadleňáková Alena · ZO Pozlovice
 Švajda František · ZO Slavičín
 Švásta Karel · ZO Rožďalovice
 Tesař Petr · ZO Chodová Planá
 Tomrle Vojtěch · ZO Střížov
 Vach Jiří · ZO Chlumeck nad Cidlinou
 Virág Pavel · ZO Jablonné v Podještědí
 Weber Oldřich · ZO Příbor
 Zapletal Miroslav · ZO Bouzov
 Zídek František · ZO Plasy
 Želízko Jaroslav · ZO Rozsedly

Jubilantům upřímně blahopřejeme!

Odešli z našich řad

Blézl Jan (59) · ZO Sloup v Mor. Krasu
 Čada Antonín (82) · ZO Postoloprty
 Černý Josef (86) · ZO Dobříš
 Daneš Václav (68) · ZO Volary
 Darebný Jiří (71) · ZO Kolín
 Gryc František (67) · ZO Ruprechtov
 Havel František (72) · ZO Tachov
 Homola Ladislav (93) · ZO Velké Meziříčí
 Hrdina Jindřich (84) · ZO Dolní Dobruč
 Chalupný Stanislav (70) · ZO Hroznětín
 Krejčí Alois (74) · ZO Slavičín
 Pleskotová Dáša (57) · ZO Pardubice
 Pokorný Petr (62) · ZO Aš

Polák Josef (90) · ZO Jaroměřice nad Rokytnou
 Procházka Josef (87) · ZO Polička
 Rohlík Josef (91) · ZO Čkyně
 Řezníček Jan (94) · ZO Štědrá
 Říha Jiří (73) · ZO Volary
 Špaček Jiří (94) · ZO Chrudim
 Tomášek Josef (84) · ZO Ruprechtov
 Ulrich Jiří (88) · ZO Dolní Kralovice
 Váňa Stanislav (83) · ZO Hustopeče nad Bečvou
 Vítek Miroslav (86) · ZO Buchlovice
 Adamec Ladislav (89) · ZO Ivanovice na Hané
 Albl Zdeněk (79) · ZO Blovice
 Musilová Marie (89) · ZO Tachov

Čest jejich památce

Včelaření na jižní Moravě v zateplených a nezateplených nástavkových úlech

Přítel Josef Brodecký získal v letošním ročníku soutěže Český med 2020 již podruhé Zlatou medaili za med květový-lipový a květový-akátový. Včelaří na jižní Moravě, přesněji ve Vracově v okrese Hodonín. Ocenění ho velice potěšilo, a tak se rozhodl prostřednictvím našeho časopisu jednat poděkovat Výzkumnému ústavu včelařskému, že „tak pěknou soutěž umí zorganizovat“, a za druhé se svěřit všem včelařským přátelům, jakým způsobem na jižní Moravě včelaří. A zároveň i popřát hlavně zdravá včelstva a krásné chvíle, které včely přinášejí.

První krok, který jsem udělal, než jsem začal včelařit, byla volba vhodného stanoviště. Hledal jsem klidné místo, kde včely nebudou nikým a ničím vyrušovány a kde by také ony samy nikoho neobtěžovaly. A zároveň jsem si ověřil, že v dané lokalitě jsou i dobré snůškové podmínky. Důležité také je, aby stanoviště bylo dobře dostupné v každou roční dobu, ať už je horké léto, nebo mrazivá zima. Takové místo jsem nakonec našel kousek od Vracova na Hodonínsku.

Včelařím ve dvanácti zateplených úlech – Tachovácích, které jsou utepené třicen-

timetrovým polystyrenem a skládají se z varroadna s výsuvným šuplíkem, sloužícím ke kontrole spadu roztočů z letního, podzimního a zimního léčení. V jeho zadní části je otvor pro léčení aerosolovým vyvíječem. Uvnitř se po celém obvodu dna nachází plastová podložka, která se vkládá při léčení, aby plyn neunikal ven z úlu. Další části tvoří čtyři nástavky, mateří mřížka, strůpková fólie, filc pod víko na utepení při jarním plodování matky, víko s větracími otvory vepředu i vzadu a zatížená pozinkovaná stříška. Pod víko používám filc, který propouští vlhko ven z úlu, takže samotné zásobní plásty v úlu neplesniví. Nástavky se dají použít pouze na studenou stavbu a jsou na devět rámků, které mají klasickou Adamcovu míru 39 × 24 cm. V těchto úlech spatřuji velkou výhodu v tom, že v plném létě, kdy včelíčky vysedávají na česnech, nemusejí úlový prostor tolik odvětrávat, protože zde není takové horko jako v neutepelných úlech. Další podstatnou výhodou je, že při krmení včel na zimu nemusím doplňovat tolik

zásob. Avšak zároveň se mi osvědčilo, že když doplním více zásob a včely je v zimě a na jaře nespotřebují, použiji je ke krmení oddělků, které vytvářím ve druhé polovině května, až když mám dostupné oplozené a dobře kladoucí matky.

Výše popsané úly jsou na včelnici, ale dalších sedm úlů mám ještě v nově zakoupeném kočovném voze. Jde o nezateplené čtvercové úly, které mají stěnu silnou 27 mm a skládají se z varroadna, čtyř nástavků, mateří mřížky, strůpkové fólie, z filcu pod víko na utepení při jarním plodování matky a víka s větracími otvory vepředu i vzadu. Nástavky mají výhodu v tom, že se dají použít jak na studenou stavbu, kterou osobně preferuji, tak na teplou a jsou z jedenácti rámků, které mají opět míru 39 × 24 cm.

U všech zde popsaných úlů používám uteplovací přepážku. Poprvé ji použiji na podzim, kdy už mám včelstva nakrmená. Zimují na dvou nástavcích. V každém nástavku nahradím jeden zásobní plást již zmíněnou uteplovací přepážkou. Zásobní plásty uskladním, ochráním proti zavíječi voskovému a následně je použiji zjara na doplnění zásob. Druhé použití přepážky přichází v časném létě, kdy vytvářím oddělky ze dvou plodových plástů, dvou zásobních plástů, jednoho pylového, jedné mezistěny a jako poslední vkládám právě uteplovací přepážku. Ta je zde do doby, než oddělek zesílí na požadované množství plástů v nástavku. V předjaří přepážku odstraním – zde už nemá žádný význam, dva plásty posunu ke kraji a jako třetí vložím stavební rámeček.

Se vším, co na včelnici dělám, mi pomáhají moji kluci Adámek a Pepíček, kteří se každým rokem těší na tu nejsladší odměnu od našich včelíček. A tou je při medobraní čerstvě vytočený med.

Josef Brodecký
místopředseda ZO ČSV Vracov

Diplom ze soutěže Český med 2020

Malí pomocníci

Obyvatelé Včelařského arboreta se představují

Záplevák

Někdy se mluví o tom, že mezi vámi lidmi nepanuje spravedlnost. Ale co u nás rostlin? To už vůbec ne. Vy lidé jste nás pokřtili nejrůznějšími jmény. A některá jsou malebná, poetická nebo něžná. No jen si to poslechněte: mařinka, laskavec, barborka, marulka a další. Na mě ovšem zbylo jméno velmi nepoetické. Pojmenovali jste mě záplevák. No co je to za jméno? Alespoň že můj botanický název *Helenium*, odvozený z latinského slova slunce, ukazuje na jeden z mých znaků a tím jsou květy. Ale pojdte se na mě podívat už i na jaře, kdy jsem ozdobný svěží zelení.

Vytvářím trsy dorůstající do různých výšek – podle odrůdy od 60 do 150 cm. Moje lodyhy jsou v horní části hustě větvené. Jednotlivé úbory, kterými vás budu těšit po velmi dlouhou dobu, konkrétně 6–8 týdnů, mám nejčastěji žluté a již z dálky září jako malá sluníčka. U některých kultivarů jsou oranžové, červené, hnědé a mohou být i v různých kombinacích. Většinou začnu vykvétat

v červenci a zdobím vaše zahrady až do října. Právě pro tuto moji schopnost rozzářit každý trvalkový záhon jsem v posledních letech velmi oblíbený.

Můj název naznačuje, že budu vaše zahrady zaplevelovat, ale není to pravda. Držím se ve vámi vymezeném prostoru a rozrůstám se jen pozvolna a ukázněně. Důvodem, proč mě pěstovat, je kromě mého vzhledu i poměrná nenáročnost. Vyberte mi nejlépe plně osluněné stanoviště a prosil bych propustnou stále vlhčí půdu jako u nás doma v Severní Americe. Můžete se spolehnout na moji absolutní mrazuvzdornost. A když mě občas přihnójíte vyžralým kompostem, budou záhony, na kterých rostu, přitahovat obdivné pohledy všech kolemjdoucích. Můžete mě kombinovat se všemi podzimně kvetoucími trvalkami nebo dát přednost výsadbě mých různých kultivarů.

A co včely? Tak ty ocení jak velmi dlouhou dobu květu, tak bohatou nabídku nektaru a hlavně pylu, které využijí pro tvorbu zimující generace. Na mých květech se pak potkávají s celou škálou hmyzu, se čmeláky, motýly nebo samotářskými včelami.

Rozmnožit mě můžete celkem snadno semenem nebo rychleji jarním dělením trsů. Takže se nenechte zmást mým jménem a pěstujte mě, záplevák podzimní (*Helenium autumnale*), nebo celou řadu kultivarů, na jejichž vzniku jsem se většinou podílel a které jsou pod souborným jménem záplevák zahradní (*Helenium x hybridum*) k dostání ve většině zahradnictví.

Váš záplevák

Připravila Ing. Miroslava Novotná

Záplevák
Helenium

